

b 1077497x
i 10996902 (ใหม่)

เครื่องนุ่งห่มและเอกลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ขวัญ วงษ์วิภาค

การทอผ้าเพื่อทำเครื่องนุ่งห่มเป็นสิ่งที่สำคัญนอกเหนือจากเพื่อจุดประสงค์อื่นๆ ในอดีตเสื้อผ้าของผู้คนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ส่วนใหญ่เป็นแบบเรียบง่าย และขึ้นอยู่กับกาล ให้ความหมายของความสุภาพ ของแต่ละวัฒนธรรม การแบ่งแยกทางสังคมพื้นฐานบางประการอาทิ เพศ อายุ สถานภาพสมรส และความเป็นญาติพี่น้องเหล่านี้ สะท้อนอยู่ในโครงสร้างและลวดลาย ของเครื่องนุ่งห่ม ปกติจะมีการแบ่งแยกที่ชัดเจนระหว่างเพศชายและเพศหญิง ไม่ว่าโครงสร้าง ของเสื้อผ้าและการประดับตกแต่งเครื่องนุ่งห่มจะเรียบง่ายอย่างไร ความเด่นชัดดังกล่าวบ่งชี้ได้ โดยรูปร่าง ขนาดและโครงสร้างของเครื่องนุ่งห่มของแต่ละเพศ เมื่อก่อนนี้คตินิยมผู้ชายจะ นุ่งผ้าขาวม้าหรือผ้าเตี่ยวและผู้หญิงนุ่งผ้าถุง ซึ่งมีทั้งชนิดสั้นและยาวถึงเข่า ร่างกายส่วนบนมัก เปลือยเปล่าแม้ว่าผู้ชายจะชอบใช้ผ้าพาดบ่าและผ้าขาวม้า และในเทศกาลงานฉลองอาจจะมีเสื้อชั้น นอกที่ถักทออย่างประณีตบรรจงบ้างถ้าจะนำเด็กเล็ก ๆ ไปด้วยก็อาจจะใช้ผ้าผูกมัดหรือวางเด็กใส่ ลงในกระบุงตะกร้า เด็ก ๆ ไม่นุ่งห่มสิ่งใดจนกระทั่งเริ่มเข้าวัยหนุ่มสาวก็จะสวมใส่เสื้อผ้าที่เหมาะสมกับเพศและวัยของตน ไสดที่ยัง “ดิบ” อยู่จะถักทอประดับลายอย่างวิจิตรบรรจงกับเครื่องนุ่งห่ม ที่ใช้ในโอกาสสำคัญ ๆ เช่นใช้เป็นสิ่งของทางพิธีกรรม ใช้นุ่งห่มเพื่อพิธีสำคัญ ๆ หรือเพื่อเป็น ของขวัญตามประเพณี

ในบางท้องถิ่นที่เทคนิคการประดับตกแต่ง ดูเหมือนจะเป็นเรื่องเฉพาะเพศ การทอ ที่ใช้ด้ายพุ่งพิเศษ และการทอสอดเพื่อให้เกิดลวดลายของชาวไทว้า จะปรากฏเฉพาะบนผ้าเตี่ยว ของผู้ชาย ส่วนการใช้เปลือกหอยและการใช้เศษผ้าต่างสีเพื่อประดับประดาเป็นลวดลายต่าง ๆ บนเครื่องนุ่งห่มจะพบได้เฉพาะในซูลคลุมของสตรีเท่านั้น การใช้ลายเพื่อแบ่งเพศมีน้อยปกติเสื้อผ้า ที่ชายและหญิงใช้ในชีวิตประจำวันจะคล้ายกันทั้งในด้านวัสดุและเทคนิคที่ตกแต่ง ในบางกรณี ลายบางอย่างจะจำกัดไว้ใช้เฉพาะกับเครื่องนุ่งห่มบางชนิด อาทิผ้าถุงมัดหมี่เส้นยืนของหญิงชาว- อีบานจะไม่ใช้ลายที่แสดงทิวคาวาหรือผู้มีอำนาจ เพราะถือว่าลวดลายดังกล่าวเหมาะที่จะใช้ไปกับ ผ้าฉากหรือผ้าห้อยแขวนทางพิธีกรรมที่ศักดิ์สิทธิ์ อย่างไรก็ตามสำหรับชาวมาโลห์แล้ว การใช้ ถูกปิดปกประดับสำนุงและเสื้อตัวนอกด้วยลายพญานาคถือว่าเป็นสิ่งที่พึงกระทำ

ในหลายๆ วัฒนธรรมลายและสีจะเหมาะสมกับคนช่วงอายุต่างๆ ความเด่นชัด เช่นนี้ก็ขึ้นอยู่กับความบรรลุนิติภาวะทางพิธีกรรมและสังคมของผู้สวมใส่ ขณะที่รูปแบบใหม่ๆ เริ่มมีปรากฏในทศวรรษที่ผ่านมา มักจะพบอยู่ประจำว่าสตรีสูงอายุ ยังคงนุ่งห่มเสื้อผ้าแบบเดิมๆ ขณะที่วัยรุ่นผู้หญิงได้เปลี่ยนไปนุ่งห่มเสื้อผ้าที่มีลวดลายแบบใหม่กัน สมัยก่อนในเขตสีกาของ ฟลอเรสในอินโดนีเซียตะวันออกเฉียงใต้สตรี จะมีความยาวมากและประกอบด้วยผ้าสี่ชิ้นเชื่อมต่อกัน เคื่อนี้ไม่ท้อพบว่ามีกรนุ่งห่มเช่นนั้นอีก จะยังเหลือก็แต่เฉพาะในหมู่คนชรา ตามหมู่บ้านใน หุบเขาซึ่งห่างไกล ในเขตสีกาปัจจุบันสตรีนิยมนุ่งผ้าที่ประกอบด้วยผืนผ้าสองชิ้นที่มีความยาว

จากเอวถึงข้อเท้า แม้ว่าผ้าถุงตัวยาวแบบเก่าก็ยังคงมีคุณค่าในฐานะที่เป็นรูปแบบของดินสอดของผู้คนในเขตนี้และในถิ่นเดิมบาด้าซึ่งอยู่ใกล้ๆ กัน

ลักษณะการสวมใส่ผ้าพื้นเมืองและทางเลือกเสื้อผ้าที่จะสวมใส่ (ซึ่งแตกต่างกันไปตามอายุและประสบการณ์) และสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญต่อการกำหนดสถานภาพในหลายๆ สังคม ในฟลอเรสตะวันออกและในหมู่เกาะโซลอร์ผู้หญิงวัยรุ่นที่ยังโตจะนุ่งผ้าที่มีเชือกผูกไว้รอบคอหรือมีเข็มกลัดกลัดชายผ้าถุงไว้ที่บ่า สตรีรุ่นสาวที่มีครอบครัวแล้วนุ่งผ้าเหนือราวมและแม่บ้านรุ่นใหญ่นุ่งผ้าเหนือบชายไว้รอบๆ เอว (แมกซ์เวลล์ คศ. 1981 หน้า 62) กฎเกณฑ์คล้ายกันนี้ก็คงใช้กับเครื่องนุ่งห่มเป็นเฉพาะอย่างไร ในหมู่ชาวคานคานเย่แห่งเกาะลูซอนสาววัยรุ่นนิยมสวมเสื้อตัวนอก แต่ผู้ที่เพิ่งมีลูกจะไม่ใส่เสื้อดังกล่าวเพราะถ้าใส่เสื้ออย่างนั้นจะเป็นที่นินทาได้ว่าไม่ห่วงใยลูกหรือไม่คำนึงถึงสถานภาพใหม่ คือ ความเป็นแม่ (ฮิลลีส คศ. 1981 หน้า 237) เราจะพบธรรมเนียมการจัดความแตกต่างระหว่างเครื่องนุ่งห่มตามอายุและสถานภาพโดยทั่วไปในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ประสบการณ์ทางพิธีกรรมและความฉลาดรอบคอบบางครั้งก็บ่งบอกได้โดยการตกแต่งเครื่องนุ่งห่มอย่างเด่นชัด สี...โครงสร้างของลวดลายและการใช้ลายที่มีความสำคัญทางพิธีกรรมมักจะเกี่ยวพันกับการควบคุมอย่างเข้มงวดในการทำเครื่องนุ่งห่ม เฉพาะสตรีที่เป็นผู้ใหญ่ทางพิธีกรรมและสังคมเต็มตัวแล้วเท่านั้นที่อาจพยายามจะสร้างลวดลายผ้าบางลาย ทอผ้าบางชนิดหรือดำเนินการย้อมสีใดสีหนึ่ง (ไวเจลซานเจอร์ คศ. 1980 แมกซ์เวลล์ คศ. 1981 หน้า 53 แมกซ์เวลล์ คศ. 1985 หน้า 145-53) ข้อจำกัดเช่นนี้สำคัญอย่างยิ่งโดยเฉพาะในกรณีของผ้าที่มีนัยสำคัญทางพิธีกรรม

ระบบสังคมโบราณที่สุด คือ ระบบที่ขึ้นอยู่กับ การสืบสายโลหิต เช่น ครอบครัว ก๊ก ตระกูลหรือส่วน สิ่งนี้จะแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น และอาจเน้นความสัมพันธ์กับญาติข้างพ่อหรือข้างแม่ หรือทั้งสองฝ่ายในบางกรณี ในสังคมเหล่านั้นที่เน้นหนักในความสัมพันธ์ทางครอบครัว โดยเฉพาะระหว่างการเข้าร่วมพิธีเสื้อผ้าที่สวมใส่เฉพาะอย่างยิ่งที่สงวนไว้เฉพาะโอกาสพิธีกรรมก็จะบ่งบอกถึงความเป็นสมาชิกครอบครัวของบุคคลได้ ตอนพิธีเช่นนี้ส่วนสำคัญของพฤติกรรมที่เหมาะสมก็คือความสัมพันธ์โดยกำเนิดหรือการแต่งงานระหว่างผู้ที่ปรากฏตัวและเป็นสื่อสำคัญต่อการสร้างความเป็นสมาชิกสายตระกูล

บนพื้นผ้าบางอย่างจะมีรูปแบบบางแบบหรือ โครงสร้างของลวดลายที่ระบุถึงเทือกเผ่าเหล่าของผู้สวมใส่ การละเมิดข้อบังคับเหล่านั้นก็อาจจะเกิดผลร้ายคิดตามมา ในเขตลามาโซลอคของฟลอเรสตะวันออกและเกาะโซลอร์ เกาะเดิมบาด้าและเกาะอินดารา ลวดลายบางลวดลายที่ปรากฏบนผืนผ้าตรงส่วนที่กว้างที่สุดหรือปรากฏอยู่ตรงกลางผืนผ้ามัดหมี่เส้นยืนจะบอกถึงสายสัมพันธ์ทางครอบครัวของช่างทอผ้า หรือผู้สวมใส่เครื่องนุ่งห่มนั้นได้ (อาร์. เจ แมกซ์เวลล์ คศ. 1980) บนเกาะซาอูประชากรจะให้ความสำคัญกับญาติข้างแม่และแบ่งแยกออกเป็นสองสาย คนจากทั้งสองสายจะนุ่งผ้าถุงที่มีโครงสร้างทางลวดลายแตกต่างกันเล็กน้อย และ

ส่วนย่อยที่ดึกกว่าของสายสกุลก็จะเผยให้เห็นได้ในผ้าแถบที่ประดับตกแต่งลายมัดหมี่เส้นยืนหลัก (พ็อกซ์ คศ. 1977 หน้า 98-9 แม็กซ์เวลล์ คศ. 1985 หน้า 145-7) สตรีชาวชวายังทอผ้าสำหรับผู้ชายที่แสดงให้เห็นถึงอวดลายแถบที่แตกต่างกันอย่างมากรับคนที่อยู่ในแต่ละฝ่าย

แม้ในสังคมที่นับญาติทั้งสองฝ่าย ผ้าทอก็ยังคงมีบทบาทสำคัญตอนแต่งงาน และตอนงานศพ สังคมที่นี้จะเน้นความมั่งคั่งจากผ้าห้อยที่งดงาม ซึ่งครอบครัวชายสามารถหามาได้เพื่อโอกาสนั้น ระหว่างชาวมินังกาโบแห่งเกาะสุมาตราความสัมพันธ์ของแขกสตรีต่อคู่บ่าวสาวจะเห็นได้จากการเลือกเครื่องนุ่งห่มเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่งและเห็นได้จากแบบแผนในการจัดแจงเสื้อผ้าเหล่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผ้าห่มคลุมไหล่และผ้าโพกศีรษะ (Ng คศ. 1984 หน้า 22-38 Ng คศ. 1984 หน้า 185-203)

เนื่องจากการเกี่ยวหมากเพื่อการกระสุนเริ่มมีมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ขอบกระจกกระจกที่เกี่ยวกับธรรมเนียมการเกี่ยวหมากจึงมีประวัติอันยาวนาน ภาชนะที่ใส่เครื่องขบเกี่ยวอันมีหมาก พลูและปูนจะมีทั้งกลอง ดุงย่ามและผ้าห่อเครื่องประกอบการเกี่ยวหมากนี้มีความสำคัญทางพิธีกรรมด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้หมากยังเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการบูชาเทพเจ้า เช่นสรวงบรรพบุรุษ และภูติผี ตัวอย่างเช่นช่างทอผ้าและผู้ย้อมสีผ้าชาวชวจะวางเครื่องเซ่น ซึ่งมีหมากรวมอยู่ด้วย เข้าไว้บนหลังคาศาลที่ตั้งสถิตย์ของเทพผู้มีเมตตา และวางของเซ่นไหว้อย่างนี้ไว้ตามมุมที่ทอผ้าหรือกรอบที่สำหรับผูกลายมัดหมี่เพื่อลวงหรือจับไล่ผีร้ายใดๆ ก็ตามที่อาจจะเข้ามายุ่งกับเส้นด้าย (แม็กซ์เวลล์ คศ. 1985) ในเกาะบอร์เนียวหมอกีชาวอินบานใช้ดอกหมากที่ศักดิ์สิทธิ์เพื่อเป็นอุทิศงาม และใช้หมากเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องเซ่นที่มีผ้าลงคาถาอาคมคลุมไว้ ดุงย่ามใส่หมากสวยๆ คือส่วนหนึ่งของทรัพย์สินสำคัญของผู้ปกครองผู้ยิ่งใหญ่ในเกาะติมอร์และเกาะซุมบา

ในภาษามาเลย์และภาษาอินโดนีเซียคำว่า “ปิ้ง” หมายถึงการให้หมากซึ่งมีความหมายเท่ากับการเกี่ยวพารามิและเป็นการขอผู้หญิงแต่งงานอย่างเป็นทางการในพิธีสู่ขอ เมื่อครอบครัวชายของฝ่ายเจ้าบ่าวไปทาบทามสู่ขอเจ้าสาวจากครอบครัวของเจ้าสาวหรือจากญาติผู้ใหญ่ผู้ชายของเจ้าสาว บางครั้งจะใช้ผ้าพิเศษห่อหุ้มขันหมากหรือโอบรอบตัวผู้ถือขันหมากด้วย/ ตอนอยู่ที่บ้านก็ใช้กลองที่ประดับด้วยลูกปัดเป็นเข็ญหมาก เวลาเดินทางจะใช้กระเป๋าผ้าที่มีหูหิ้วบรรจุหมากและเครื่องประกอบต่างๆ ระยะเวลาที่อยู่ในกระเป๋าเดินทางนั้นด้วย ทางตอนเหนือๆ ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยามสะพายเป็นสิ่งสำคัญของเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ทั้งทั้งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะพบว่ากลองที่ทำเป็นพิเศษ และดุงย่ามทั้งสิ่งอื่นๆ ที่ทำจากผ้าถือว่าเป็นสมบัติมรดกของครอบครัวส่วนหนึ่งด้วยเช่นกัน

ผ้าและแนวคิดทิวแห่งจักรวาล

มีแง่มุมพื้นฐานบางประการเกี่ยวกับลำดับทางสังคมที่ดำเนินไปส่งผลกระทบต่อการใช้ผ้าทั่วทั้งดินแดนแถบนี้ส่วนใหญ่ นักก่อนประวัติศาสตร์บางท่านเสนอแนวคิดที่ว่าด้วยทิวแห่งจักรวาลคือการแบ่งจักรวาลออกเป็นสองส่วนซึ่งเข้าใจว่าแนวคิดนี้ก่อรูปมาตั้งแต่ยุคโลหะ (เบลล์วูด คศ. 1985 หน้า 156) ในสังคมที่รูปแบบของการจัดระเบียบแบบอยู่ ได้พัฒนาไปก็จะมีการจัดชีวิตประจำวันและกิจพิธีต่างๆ ออกเป็นสองลำดับที่เกี่ยวพันต่อกัน กระนั้นส่วนที่ขัดแย้งกันก็จะกำหนดความหมายโดยพื้นฐานในรูปของเพศชายและเพศหญิง

ระบบการเมืองระยะแรกๆ มีขอบเขตแคบๆ ด้วยการจัดลำดับตำแหน่งที่ขึ้นอยู่กับกับการสืบสายจากบรรพบุรุษผู้สร้าง และจากความสำเร็จส่วนบุคคลในกิจกรรมสำคัญทางสังคม เช่นการล่าห้วงนุษย์, การถักทอเครื่องนุ่งห่มและการเกษตรกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มที่เน้นการสืบเชื้อสายฝ่ายเดียวนั้นสถานภาพจะเป็นไปตามความสูงศักดิ์หรือขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ทางการสมรส เพราะครอบครัวของเจ้าสาวจะอยู่ในตำแหน่งทั้งทางสังคมและทางพิธีกรรมที่แข็งแกร่งกว่าฝ่ายเจ้าบ่าว ทรัพย์สินที่แลกเปลี่ยนกันตอนแต่งงานของหลายสังคมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประกอบด้วยการลำดับทางจักรวาลที่มีลักษณะคู่ ขณะเดียวกันทรัพย์สินดังกล่าวก็ประกอบขึ้นด้วยคุณค่าที่บอกความเป็นชายและหญิงที่แตกต่างกันแต่ก็ไม่อาจแยกออกจากกันได้

เนื่องจากผ้าทอเป็นผลงานของผู้หญิง ผ้าจึงเป็นสิ่งที่แสดงถึงองค์ประกอบของสตรีเพศแห่งทิวจักรวาล บนเกาะชุมบาการประสานสัมพันธ์เชิงชาย-หญิงปรากฏอยู่ในความคิดเรื่องผู้ยิ่งใหญ่สูงสุดคือพ่อพระอาทิตย์-แม่ดวงจันทร์ และผู้สร้างมวลมนุษย์ คือ ผู้ถักทอชีวิตมนุษย์ (อาคัมส์ คศ. 1969 หน้า 29) แม้ว่าเสื้อผ้าที่แตกต่างกันจะเป็นเครื่องนุ่งห่มที่เหมาะสมต่อชายหรือหญิง แต่โดยรวมๆ แล้วก็ถือว่าผ้าคือส่วนประกอบของสตรีที่มีความหมายเกี่ยวกับโลกเบื้องต่ำ ความมืด ข้างใน ซ้ำซ้อน ความตาย เครื่องนุ่งห่มคือสัญลักษณ์ของครอบครัวของสตรี ญาติข้างภรรยาซึ่งมีความสูงส่งทางพิธีในระหว่างพิธีกรรม แง่มุมสตรีที่เกี่ยวกับจักรวาลทั้งขัดแย้งและประสานสัมพันธ์กับลักษณะต่างๆ ของบุรุษที่ว่าด้วยโลกเบื้องบน แสงสว่าง ข้างนอก ขวา ดวงอาทิตย์และชีวิต ในการแลกเปลี่ยนทางพิธีกรรม ผ้าคือส่วนประกอบที่เด่นของของขวัญที่แลกเปลี่ยนของขวัญจากฝ่ายชายอาทิโลหะ งาช้างและควายจากครอบครัวของฝ่ายชาย ผู้มีภาระหนักกว่าในการจัดหาของขวัญก็เพราะเหตุที่อยู่ในสถานภาพที่ต่ำกว่าข้างฝ่ายหญิง

ในสังคมที่เน้นความสัมพันธ์ทางการแต่งงานระหว่างตระกูลฝ่ายชายและฝ่ายหญิง โดยเฉพาะอย่างยิ่งตอนพิธีศพ จะมีการแลกเปลี่ยนของขวัญระหว่างกัน จะนำผ้าและเครื่องโลหะหรือวัวควายมาแลกเปลี่ยนกันอีก ตัวอย่างเช่นตอนพิธีศพของชาวลาเมาโฮลอคแถบเกาะฟลอเรส ตะวันออกและหมู่เกาะโซลอร์ ครอบครัวของผู้นำเพศชายผู้ตายจากไป จะหางาช้างมาเป็นหมอนให้ผู้ตายหนุน ส่วนครอบครัวฝ่ายภรรยาจะจัดผ้ามีค่ามาคลุมศพให้เป็นของขวัญ การแบ่งแยกวัตถุสิ่งของออกเป็นเรื่องของผู้ชายและผู้หญิงคอนงานแต่งและคอนงานศพเช่นนี้ยังปรากฏ แม้ใน

ถิ่นคนที่ไม่ทอผ้า ทั้งนี้ก็เพราะผ้าเป็นสิ่งที่แสดงถึงสตรีเพศอย่างเหมาะสม จากข้างฝ่ายหญิง และสิ่งของต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความป็นบุรุษเช่น โลหะ อุปกรณ์เล่นเรือหรืองาช้างจากข้างฝ่ายชาย ภายใต้งานศิลปะของสิ่งของสองพวกใหญ่ๆ คึงกล่าว การแบ่งย่อยออกไปเป็นสิ่งของสตรีและสิ่งของบุรุษที่เอื้อประสานกันก็อาจจะรวมกันกับของขวัญที่มีรวมอยู่ ตัวอย่างเช่น จากควายคู่ตัวผู้และตัวเมีย หรือเสื้อผ้าคู่ของชายและผ้าถุงของผู้หญิง

รูปแบบของการแลกเปลี่ยนเช่นนี้ และการให้สิ่งต่างๆ ระหว่างกันจะพบได้ทั่วไปส่วนมากในอินโดนีเซียและในหลายส่วนของฟิลิปปินส์ ในหมู่ชาวทะเลโบดิแห่งเกาะมินดาเนา คอนเสิร์ตฉลองขึ้นสุดท้ายของการแต่งงานครอบครัวของเจ้าบ่าวจะสร้างโครงคล้ายร่มโดยใช้หอกและไม้ไผ่ตกแต่งด้วยมรกตซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสินสอดได้แก่ เสื้อ อานม้า กลอง จานเงินโบราณ ขณะเดียวกันครอบครัวของเจ้าสาวก็จะจัดผ้ามัดหมี่เส้นยืนสามผืนแขวนไว้บนราวไม้ไผ่เพื่อใช้เป็นของขวัญแก่ฝ่ายเจ้าบ่าว คอนเสิร์ตท้ายของพิธีฝ่ายเจ้าบ่าวก็นมุน โครงร่มแวงอย่างเป็นสัญลักษณ์ผ่านเข้าไปยังผ้าที่ห้อยไว้ จากนั้นก็แลกเปลี่ยนสิ่งของกันภายในบ้านเจ้าสาว (คาซาล คศ. 1978 หน้า 182-4) สังคมอีกกลุ่มหนึ่งในมินดาเนาคือชาวมาราเนาดำเนินพิธีแต่งงานเช่นนั้น ด้วยการที่เจ้าบ่าวผ่านเข้าไปในปราสาทใหญ่เพื่อรับตัวเจ้าสาว (โรเชส คศ. 1985 หน้า 3)

ในการแลกเปลี่ยนของขวัญทางพิธีกรรม มักจะมีความสูง-ต่ำ โดยการจัดให้ผ้าบางอย่างที่มีลวดลายสลับซับซ้อนกว่าและขนาดใหญ่กว่าว่ามีคุณค่ามากกว่า อย่างไรก็ตามการเลือกผ้าที่นำมาใช้ตอนงานแต่งงานของชาวโทบาบาเตก จะกำหนดกันที่อายุและสถานภาพของผู้ทอผู้มีความสามารถในหมู่ญาติทั้งปวง นอกจากนี้อาวุโสของผู้ให้และความใกล้ชิดกับสายสัมพันธ์ครอบครัวระหว่างผู้ให้และผู้รับก็มีส่วนสำคัญในการเลือกผ้าที่จะนำออกมาใช้ตอนงานแต่งงานเช่นกัน พ่อแม่ของเจ้าสาวนำผ้าที่มีคุณค่าสูง โอบล้อมคู่บ่าวสาวที่นั่นอยู่ ส่วนลุงและป้าของเจ้าสาวใช้ผ้าที่มีคุณค่าทางพิธีกรรมน้อยกว่าโอบล้อมคู่บ่าว-สาว (กิตติงเจอร์ คศ. 1975 หน้า 22-6, ไนซ์เซน คศ. 1985 a บทที่ 2) เมื่อเด็กเกิดผู้เป็นตาและยายก็จะมีผ้าชนิดหนึ่งสำหรับห่อหุ้มทารกเป็นการรับขวัญ คึงที่จะได้กล่าวละเอียดต่อไปว่าการใช้ผ้าในพิธีกรรมเหล่านี้ทำให้ผ้ามีคุณลักษณะเชิงคุ้มครองรักษาและเป็นทรัพย์สินสมบัติแก่แก่ร่วมกัน ผ้าเหล่านี้เป็นสิ่งที่ใช้กันโดยทั่วไปในเขตของชาวโทบาบาเตก สำหรับชนเผ่านี้แล้วการให้ของขวัญด้วยผ้าที่สร้างขึ้นเป็นพิเศษมักจะเกี่ยวเนื่องกับกลุ่มญาติฝ่ายภรรยาและของขวัญที่เป็นมรดก ซึ่งทุกวันนี้ของขวัญที่ให้มีข้าวและที่ดินรวมอยู่ด้วยอันเป็นสิ่งที่ครอบครัวฝ่ายเจ้าบ่าวจัดหามาให้และของแต่ละอย่างก็เป็นเครื่องหมายของการให้การสนับสนุนและการปกป้องที่ครอบครัวของผู้สมรสหับหิมให้กับ

ลักษณะคู่ชาย-หญิงในทำนองเดียวกันนี้ยังสะท้อนออกมาอย่างเป็นสัญลักษณ์ในรายละเอียดในเรื่องของการพันผม โศกศีรษะและนุ่งผ้าด้วยทิศทางที่แตกต่างกัน ชายชาวชวาจะนุ่งผ้าบดิกด้วยการจัดให้ด้านลายทะเลแยงมุมลาดเฉียง ไปทิศทางหนึ่งและสาวโศกจะให้ลายผ้า

ดังกล่าวลาดไปในทิศทางตรงกันข้ามกับของผู้ชาย (เกิร์นาร์ - มาร์ติน คส. 1983) ในแถบซุมบา ตะวันออก ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับลักษณะตรงกันข้าม คือ ชาย-หญิง ขว-ซ้าย ชีวิต-ความตาย ลักษณะเช่นนี้ส่งผลกลับไปสู่หลักเกณฑ์ในชีวิตประจำวันในเรื่องเครื่องนุ่งห่มที่เกี่ยวกับคนตาย

ขณะที่ลักษณะตรงกันข้ามดังกล่าวปรากฏอย่างเด่นชัดในสังคมที่สืบสายฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งนั้น การแบ่งออกเป็นสองฝ่ายในคำผสมโลหะก็มีอยู่อย่างแพร่หลายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โครงสร้างทางสัญลักษณ์ที่รวมเอาองค์ประกอบทั้งชายและหญิงเข้าไว้ด้วยกัน อาทิ คันไม้จักรวาลที่สร้างจากหอกโลหะและผ้าทอผสมเส้นใยพิเศษและเสื้อเป็นสิ่งที่พบได้โดยทั่วไป ในขณะนี้ ตัวอย่างเช่นหลักฐานที่พบได้ในหมู่คนที่นับญาติเพราะสืบสายโลหิตจากบรรพบุรุษคนเดียวกันในเกาะบอร์เนียว และสังคมที่สืบสายทางฝ่ายบิดาอย่างชาวซุมบา ในหมู่ชาวสุมาตราตอนใต้ ซึ่งนับญาติทั้งสองฝ่ายและชาวเขมรผ่านทางตอนเหนือของประเทศไทย ซึ่งสืบเชื้อสายฝ่ายบิดาทั้งสองสังคมจะมีพิธีกรรมหนึ่งเช่นกันคือการใช้ดาบและผ้าทำเป็นชั้นบรรดาศวรรค์

ความเข้าใจเกี่ยวกับทวิจักรวาลที่รวมถึงการแบ่งจักรวาลออกเป็นโลกเบื้องสูงและโลกเบื้องต่ำได้บอกถึงการพรรณนาเกี่ยวกับชีวิตสัตว์ในศิลปะเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นักและสัตว์บินได้ของโลกเบื้องสูงได้จัดให้คู่กับสัตว์น้ำซึ่งอยู่ในโลกเบื้องต่ำ เช่น ปลา สัตว์เลื้อยคลาน จำพวกจิ้งจก คูกักแก แอ้ ตะกวด และจระเข้ และงูทะเล การพรรณนาชีวิตสัตว์มีความหมายคล้ายกันทุกแห่งหนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งนี้เพราะเป็นรูปแบบที่บรรพบุรุษผู้สร้างได้จินตนาการเอาไว้ในตำนานและศิลปะ การมีรูปสัตว์และสัตว์เลื้อยคลานปักประดับอยู่บนสินค้าที่ใช้ในพิธีกรรมเป็นการแสดงสัญลักษณ์อย่างเด่นชัดถึงเอกลักษณ์ที่สำคัญจากโลกแห่งจิตวิญญาณของสัตว์เหล่านั้น

ชาวซุมบาแห่งอินโดนีเซียตะวันออกเชื่อว่าบุคคลสามารถได้รับอำนาจพิเศษและคุณสมบัติบางประการของสัตว์บางชนิดเมื่อสวมใส่เครื่องนุ่งห่มที่มีรูปสัตว์ประเภทนั้น โดยเฉพาะรูปแบบสัตว์ที่เทียบเท่ากับลักษณะของราชสำนัก และสัตว์ที่ปรากฏอยู่บนผ้าของชาวซุมบาและอัญมณีที่ชนชั้นผู้ปกครองชาวซุมบาสวมใส่(อาดัมส์ คส. 1969 หน้า 12a-43) สัตว์ที่ปรากฏอยู่บนผ้าทอซุมบาที่ใช้กันในราชสำนักรวมทั้งลูกไก่หรือไก่ตัวผู้ (ซึ่งมีความหมายถึงสัตว์ที่ใช้เช่นบูชา) กวางที่มีเขากว้าง (สัญลักษณ์ของพระราชผู้สวมเครื่องประดับศิระหะที่เป็นทอง) และกิ้งก่า ซึ่งลอกคาบในขบวนการของการเริ่มต้นใหม่ (สัญลักษณ์ของอำนาจของผู้ปกครอง)

ในซุมบาตะวันออกจรเข้ งูยักษ์และสัตว์ที่ชอบล่าสังหารคือสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับผู้ปกครองผู้มีอำนาจเหนือใครๆ อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ของความตายกับสัตว์ที่มีอันตราย เช่นนั้นมักจะเป็นเรื่องคลุมเครือ ดังนั้นทั้งจระเข้และงูจึงเป็นสัญลักษณ์แห่งอันตราย และเป็นสัญลักษณ์ของการคุ้มครองรักษาในหลายส่วนของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เมื่อรูปสัตว์เหล่านี้

ปรากฏเป็นลวดลายบนผืนผ้าก็มักจะหมายถึงผู้ยิ่งใหญ่แห่ง ได้พิภพที่จะคอยคุ้มกันให้ผู้ตายเดินทาง ไปสู่ชีวิตเบื้องหน้าอย่างปลอดภัย

นกซึ่งมีความสำคัญในด้านานและพิธีกรรมก็เป็นที่นิยมนำมาปักทอเป็นลายผ้า เสมือนสัตว์ปีกที่เลี้ยงไว้ตามบ้าน นกพันธุ์แปลกๆ จากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสัตว์ปีก ตามตำนานถือตัวแทนของเทพเจ้า รวมทั้งภูติผีและบรรพบุรุษผู้ที่อยู่ในโลกเบื้องบนและมักจะ แฝงอยู่ในรูปของสัตว์ปีกเช่นกัน ด้วยความสำคัญที่สุดในพิธีกรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งพิธีกรรม ที่เกี่ยวกับเกียรติยศของผู้ชายและการล่าหัวมนุษย์ ชาวอียิปต์จะจัดเตรียมแกะสลักและเขียนสีรูปหุ่น ข้างล่อนกเงือกที่ทรงพลังกำลัง นกคิงกล่าวเป็นที่รู้จักกันในนามของเคนยาซึ่งเกี่ยวข้องกับ เทพเจ้าแห่งสงครามตามตำนานและเทพเจ้าในร่างนกกผู้นำแห่งฤกษ์ยามและมีอำนาจสูงสุด คือ ลิง สิงคาลัง นูรอน ในโอกาสที่จะแสดงความเคารพเป็นเกียรติแก่เคนยาซึ่งก็จะได้เห็น ได้จากการ ที่มีผ้าปักทอเป็นลายบนนั้นปรากฏอยู่ รูปนกที่แสดงว่าเป็นนกเงือกจะปรากฏอยู่ในงานศิลปะ หลายอย่างทั้งในผืนเสื่อ ผืนผ้าและงานแกะสลักในส่วนอื่นๆ ของเกาะบอร์เนียวและในเขตสำนวน ของสุมาตรา รูปแบบลายผ้าโบราณอย่างอื่นก็คือลายสัตว์ปีกที่เลี้ยงไว้ตามบ้าน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่ง ของชีวิตในหมู่บ้านแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในยุคก่อนประวัติศาสตร์ สัตว์คิงกล่าวยังคง มีความสำคัญในการเช่น ไหว้ในครอบครัวและในพิธีกรรมชุมชน

สีก็เป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดวิแห่งจักรวาลของผู้คนในหมู่เกาะต่างๆ ทาง ตอนกลางและตอนใต้ของมหาสมุทรแปซิฟิกโบราณ สีคำมักจะสัมพันธ์กับด้านซ้ายและสตรีเพศ ส่วนสีแดงจะเกี่ยวเนื่องกับด้านขวาและบุรุษเพศ ฉะนั้นสีแดงจึงเหมาะที่จะเป็นสีเครื่องนุ่งห่มของ นักรบ เรื่องราวของสีเช่นนั้นสะท้อนถึงการมีสีให้ใช้ในช่วงประวัติศาสตร์ตอนต้นๆ ความสำคัญ ของประเภทสีต่างๆ ยังสามารถสืบค้นได้จากเครื่องนุ่งห่มของชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตัวอย่างเช่นในราชสำนักไทยสมัยอยุธยาตอนปลาย มหาดเล็กฝ่ายขวาจะแต่งชุดแดงและมหาดเล็ก ฝ่ายซ้ายใส่ชุดสีดำ (เทอรวิล คส. 1983 หน้า 11) และในราชสำนักของบิมาในเกาะซุมบาวากองร้อย ทหารม้าประจำองค์สุลต่านสวมเครื่องแบบสีน้ำเงิน-ดำ (อิทซ์คอก คส. 1985 หน้า 19) โดยทั่วไป ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเรื่องธรรมดาที่จะเห็นว่าสีแดงเป็นสีที่ชอบใช้กับเครื่องนุ่งห่มที่ ประกอบพิธีกรรม ขณะที่สีดำเป็นสีของเครื่องนุ่งห่มในชีวิตประจำวัน

เมื่อนำค้ายสีแดง คำ และขาวมาไขว้รวมกันเส้นค้ายก็จะเป็นสัญลักษณ์แห่ง เอกภาพของจักรวาลและเป็นที่ยอมรับแห่งความขัดแย้ง ชาวบาห์ลี ชาวบาเตกส์แถบสุมาตรา ตอนเหนือจะใช้เชือกค้ายลักษณะนั้นเป็นเครื่องราง เสื้อตัวนอกสีแดงของชาวไทยภาคเหนือ ก็ประดับด้วยลายกากบาทสีดำและสีขาวซึ่งเชื่อว่าจะเพิ่มพลังชีวิตแก่ผู้สวมใส่ (แกมท์เบลล์ และคนอื่นๆ คส. 1978 หน้า 37) ในองค์ประกอบเครื่องเช่น ไหว้ของชาวบาห์ลีบางอย่างจะถือว่า สมบูรณ์ก็ต่อเมื่อมีค้ายดำค้ายสีแดงค้ายสีขาวและค้ายสีรวมอยู่ด้วย ส่วนชาวกาโร บาเตกแห่งสุมาตรา

ตอนเหนือกลับเชื่อว่าเส้นด้ายสามสีแสดงถึงส่วนประกอบสามประการที่รวมกันเป็นรากฐานของโครงสร้างสังคม การข่วนไขว้เส้นด้ายสามสีเข้าด้วยกันเป็นสัญลักษณ์แห่งเอกภาพในอุดมคติและความสมานสมัคคี ซึ่งควรจะมีอยู่ระหว่างครอบครัวและญาติข้างฝ่ายเจ้าสาวและญาติข้างเจ้าบ่าว ทั้งนี้เนื่องจากการประกอบพิธีกรรมใดๆ จะเป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสมและสัมฤทธิ์ผลก็ต่อเมื่อมีองค์ประกอบสำคัญสามประการของระบบเครือญาติกาโรที่กล่าวรวมอยู่ด้วย

การถือและการทอผ้า, วาเทะกิลปีและการผลิตผ้า: พิธีกรรมสัมพันธ์ของชายและหญิง

การล่าห้วมมนุษย์เป็นพิธีกรรมสำคัญต่อชีวิตในหลายๆ สังคม เชื่อกันว่าพิธีกรรมนี้เป็นหนทางนำมาซึ่งความอุดมสมบูรณ์และความรุ่งโรจน์ การได้ห้วมมนุษย์มาจะช่วยสร้างคุณภาพขึ้นอีกครั้งและทำให้บังเกิดความอยู่เย็นเป็นสุขภายหลังที่มีการตายหรือความวิบัติเกิดขึ้น พิธีกรรมนี้ยังคงมีลักษณะเด่นในด้านานของกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่ม การล่าห้วมมนุษย์และการทำศึกช่วยให้มีสัญลักษณ์สำคัญที่จะสร้างลำดับจักรวาล และแสดงสวัสดิภาพของสังคม สัญลักษณ์เช่นนี้มีหลักฐานปรากฏอยู่ในวัตถุสิ่งของต่างๆ รวมทั้งผ้าทอด้วย ในชุมชนบาตวันออก ตัวอย่างที่เด่นชัดที่สุดคือต้นไม้ห้วกะโหลกที่ตั้งอยู่ในหมู่บ้านใหญ่ๆ ต้นไม้นี้ประกอบด้วยเสาหลักมีห้วกะโหลกห้อยรอบ ตัวเสาฝังอย่างมั่นคงอยู่ในลานหิน จึงเห็นต้นเสาขึ้นตระหง่านอยู่ราวกับเป็นแท่นบูชาตรงกลางเพื่อพิธีล่าห้วมมนุษย์ ซึ่งสัมพันธ์กับการเพิ่มพูนผลผลิตทางการเกษตรและการศึกษาระหว่างหมู่บ้าน พิธีเช่นนี้มักปรากฏขึ้นมาใหม่ในรูปของลายผ้าบนผ้ามัดหมี่เส้นยืน และผ้าทอเส้นใยเสริมพิเศษของดินแดนแถบนี้ (อาคิมส์, คศ. 1969 หน้า 130-1 อาคิมส์ คศ. 1971a หน้า 32)

ผ้าทอของชาวฮิบานที่เกี่ยวกับพิธีกรรมล่าห้วมมนุษย์ประกอบด้วยลวดลายจำนวนมาก ที่ดูมีอำนาจ ตัวอย่างผ้าปีว ชงกิตของคริสตวรรษที่ 19 เป็นลายห้วกะโหลกเคลือบที่เก็บห้อยรักษาไว้ตามกิ่งไม้ ลวดลายเหล่านี้คือการบอกเล่าอย่างแจ่มชัดถึงความสำเร็จของการเดินทางไปสู่รบในอดีตและเป็นสัญลักษณ์ในอุดมคติบนผืนผ้าที่สตรีคนสำคัญในพิธีกรรมใช้รองรับและหุ้มห่อศีรษะที่เพิ่งได้มาใหม่ๆ เมื่อนักรบชาวฮิบานกลับจากการจู่โจมที่ประสบความสำเร็จ โดยอุปมาอุปไมยแล้วศีรษะคือสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์ทั้งในการเกษตรและในประชากรมนุษย์ ในตำนานหนึ่งของชาวฮิบานนั้น ถึง สิงกาลัง บุรุษผู้ทรงพลังได้ฆ่าศีรษะศัตรูภายในมีเมล็ดพันธุ์มากมาย ซึ่งเมื่อนำไปเพาะปลูกก็ได้พืชผลเป็นมนุษย์ (ฟรีแทน คศ. 1979 หน้า 233-46)

ชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กลุ่มอื่นๆ เช่นชาวโอฟูเกาแห่งลูซอนและคยักกลุ่มต่างๆ ในจาร์วักและกลิมันตัน ได้เก็บห้วมมนุษย์ที่ล่ามาได้และนำออกมาระหว่างการเตรียมทำสงคราม และตอนพิธีกรรมระหว่างวัฏจักรทางการเกษตร ชนเผ่ามากาในพม่าตะวันตกก็เชื่อเช่นกันว่าความสำเร็จในการล่าห้วมมนุษย์จะสามารถควบคุมวิญญาณศัตรู และยืนยันความอุดมสมบูรณ์ทางการเกษตร (ฮัตตัน คศ. 1928) สำหรับผู้ชายในสังคมเช่นนี้นับบุคคลจะได้รับสถานภาพก็เพราะ

ความกล้าหาญในการศึก และสิ่งนี้ก็จะเป็นที่รับรู้ ได้จากการสวมใส่เสื้อผ้าพิเศษ (เฟมแนส คศ. 1984 หน้า 50-1) ชาวบาโกโบและชาวกูลาแทนแห่งเกาะมินคานา ก็มีเครื่องนุ่งห่มบางอย่างคือ เสื้อตัวนอก กางเกงและผ้าโพกศีรษะสีแดงเลือดที่นักรบผู้ล่าหวัศครุได้เท่านั้นจึงจะสวมใส่ชุดดังกล่าว

การสงครามทำให้มีความต้องการใช้เครื่องราชกกุธภัณฑ์และเสื้อเกราะพิเศษ เสื้อตัวนอกของนักล่าและนักรบมักจะดักทอด้วยเชือก ดังจะพบได้ในถิ่นที่ห่างไกล เสื้อตัวนอกที่ดักจากเชือกอย่างแน่นเหนียวของชาวฟลอเรส ชาวซูลาเวซี และชาวบอร์เนียวทำขึ้นมาอีกเพื่อไว้ป้องกันลูกธนูจากศัตรุ ในบอร์เนียวการสู้รบระหว่างเผ่าและการล่าหวัมนุษย์ทำให้จำเป็นต้องมีเสื้อตัวนอกหลายอย่าง เช่น เสื้อที่ทำจากผ้าทอ เสื้อฝ้ายหนาๆ ยัดไส้แบบฝ้ายวม เสื้อที่ทำจากเปลือกไม้ที่ปักประดับ เสื้อหนังสัตว์ เสื้อหวาย เสื้อปักด้วยลูกปัดและกาบหอย รูปวางและขนาดต่างๆ และแม้แต่เกล็ดที่หุ้มตัวนางอาย(ตัวนึ่ง) (อเว่และกิง คศ. 1986 ด้านตรงข้าม 16, คชาน มาจีลิส คศ. 1984 หน้า 326-32, 342-3) เสื้อตัวนอกและเสื้อคลุมทำด้วยผ้าฝ้ายมัดหมี่เส้นยืนของชาวอียานที่ละเอียดอ่อนที่สุดก็ใช้วิธีการดักทอและการทอขกดอกเพื่อประดับเหรียญตราที่สุกใสและการขลิบริม และในเกาะติมอร์ งานผ้าทอที่งามที่สุดก็คือชุดนักรบที่เป็นผ้าทอขกดอกและดักอย่างประณีต ชาวโอฟูเกาแห่งเกาะลูซอนก็ทำเสื้อตัวนอกดักด้วยเทคนิคคล้ายๆ กับการดักชายผ้า เสื้อตัวนอกเช่นนี้และเกราะคลุมหลังที่เป็นขนฟูกูเหมือนจะสัมพันธ์กับการล่าและพิธีกรรมอย่างเช่นการไล่ผี พิธีที่เกี่ยวกับการตายโหงก็ใช้เครื่องนุ่งห่มเหล่านี้เพื่อการเช่นบูชาเช่นกัน

องค์ประกอบของความชำนาญเฉพาะเพศ คือสิ่งที่มีอยู่ในหมู่ชาวอียานซึ่งเป็น ที่รู้และให้คุณค่ากับการทอผ้าเท่ากับเป็นสงครามของสตรี ทั้งในชีวิตจริงและในตำนานเด็กสาวชาวอียานจะถูกคุกคามหากยังไม่สามารถทอผ้าลายปิว (pua) ได้ และถ้ายังไม่ผ่านการทดสอบขั้นนี้ ไม่อาจจะเป็นผู้รับศิระษศัครุที่ผู้ชายล่ามาได้ เนื่องจากผู้ชายต้องรอนแรมไปไกลเพื่อหาประสบการณ์และการผจญภัย ผ้าปิวที่ผู้ชายนำติดตัวไปด้วย จะนำเกียรติยศชื่อเสียงมาสู่ผู้ทอผ้าผืนดังกล่าวเป็นอย่างมาก ผ้าปิวที่เป็นมรดกเก่าๆ โดยเฉพาะผ้าปิวที่ชุมชน (บ้านยาว) เก็บรักษาไว้ในการอพยพช่วงกลางคริสตวรรษที่ 19 เป็นสิ่งที่ได้รับการเคารพกราบไหว้อย่างนั้ก

ในนิมมานเกาะซุมบาวาองค์ประกอบความถนัดเฉพาะเพศเช่นนี้ซึ่งเป็นเรื่องของการศึกและการทอผ้าก็มีปรากฏอยู่ในบทเพลงที่สาววัยรุ่นร้องให้นักบรหหนุ่มคนรักของตนฟังดังความว่า :

ถูกธนูในโล่งของพี่ก็พอใช้เป็นเข็มเย็บผ้าได้,

จงไปรบเถิด น้องจะไม่ได้ยื่นค่าแก้ตัวใดๆ

(อิทซ์คอซค์ คศ. 1985 หน้า 48)

บนเกาะซาเวในอินโดนีเซียตะวันตกผู้หญิงปั่นฝ้ายตลอดเวลาที่มีการชนไก่ในพิธีกรรมซึ่งผู้ชาย

จัดขึ้น ณ แท่นบูชาใหญ่ในมาซารา (เมซารา) คอนพิธีเปิดการศตวรรษี่เป็นประจำปีด้วยการรำฟ้อนฉลอง และตีกลองประกอบ (กานา คศ. 1983 หน้า 87) กีฬาแข่งขันการชนไก่สัมพันธ์อย่างมากกับการหลังเลือกของผู้ชายและในหลายๆ ส่วนของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้การชนไก่ได้เข้ามาแทนการทำสงครามตามประเพณีรูปแบบต่างๆ ที่ปัจจุบันเป็นสิ่งต้องห้ามไปแล้ว

ไม่มีใครรู้ว่าม้าในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มาตั้งแต่เมื่อไร และม้ามาถึงดินแดนแห่งนี้ได้อย่างไร กระนั้นสัตว์ชนิดนี้ก็เกี่ยวข้องอย่างมากกับการทำศึกตามพิธีกรรม นอกจากนี้ยังสัมพันธ์กับการล่าและกิจพิธีต่างๆ ในหลายส่วนของดินแดน มีการทอผ้าห่มหลังม้าเป็นพิเศษสำหรับชายผู้สูงศักดิ์ และทั่วทั้งหมู่เกาะต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีผ้าทอเป็นรูปลายม้าในลักษณะที่คุ้นเคยกันอยู่เป็นประจำ ในสังคมที่ม้าเกี่ยวข้องอย่างยิ่งกับเกียรติของผู้ชาย และความมั่งคั่งรูปลายม้าก็จะกลายเป็นสัญลักษณ์และปรากฏอยู่บนสินค้าทั้งที่มีและไม่มีคนขี่ ส่วนมากนิยมทอลวดลายม้าบนผ้าขาวม้าและผ้าถุงห่มของผู้ชาย ลักษณะลายม้านั้นมีหลากหลาย ผ้าทอลายม้าของซุมบาตะวันออกเฉียง และของที่ห่มมีลักษณะเหมือนม้าจริง ส่วนผ้าลายม้าของเอนเคซ์และนีกาจาจะเป็นรูปแบบอย่างคร่าวง่าย ในลูซอนแถบภูเขา ผ้าที่ใช้ในพิธีกรรมทอด้วยเทคนิคการเสริมเส้นพุ่งพิเศษ ผ้าทอลายรูปม้าของชาวทิงกวนก็เป็นที่แพร่หลายเช่นกัน ความสัมพันธ์ของการทอผ้าและสงคราม คือสัญลักษณ์ที่พบเห็นได้ทั่วไปในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เห็นได้จากการจัดดูให้หอกกับผ้า การทำสงครามของผู้ชายมีความเกี่ยวข้องอย่างเป็นทางการของผู้นำงานของผู้หญิง พิธีสำคัญๆ ที่ผู้ชายทำมีความหมายเสมอกันกับการทอผ้าของสตรี ในวัฒนธรรมดั้งเดิมของหมู่เกาะต่างๆ ทางตอนกลางและตอนใต้ของมหาสมุทรแปซิฟิกจะถือว่าวาทะศิลป์ของผู้ชายเปรียบประดุจการถักทอตำนาน การสืบสายตระกูลและประวัติศาสตร์ สัญลักษณ์ทางมุขปาถะของชายสามารถเชื่อมโยงกับสัญลักษณ์ที่มองเห็นได้ที่ผู้หญิงกระทำ โดยผ่านการสานลื่อและทอผ้า ทงสาวคารทั้งในรูปของลายลักษณ์อักษรและมุขปาถะใหญ่ๆ ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นอกจากนี้จะเป็นการสรรเสริญความกล้าหาญของเทพเจ้า บรรพบุรุษและบุคคลสำคัญแล้วยังให้รายละเอียดเกี่ยวกับเครื่องแต่งกายและเครื่องราชกกุธภัณฑ์ ตัวอย่างเช่นตำนานสืบสันตติวงศ์ของชาวอึบานผู้ชายจะมีชื่อเรียกขาน และจะเรียกผู้หญิงตามชื่อลายผ้าปีที่ถักทอกันขึ้นมา

การต่อเรือและการสร้างบ้านเป็นงานของผู้ชาย โดยเฉพาะและเป็นสิ่งสำคัญต่อความสุขสบายของชุมชน กิจกรรมทั้งสองอย่างก็มักจะโยงโยไป (ตามตำนานและพิธีกรรม) กับเรื่องราวของเครื่องนุ่งห่มและการถักทอ บนเกาะเล็กๆ ที่มีชื่อว่าปาลเอะ ซึ่งอยู่นอกฝั่งของเกาะฟลอเรสตอนกลางระหว่างปล้อยเรือหาปลาแบบเก่าออกไปจะแขวนผ้าทอเพื่อเป็นสัญลักษณ์ของใบเรือ ทั้งทุกหมู่เกาะของอินโดนีเซียเมื่อปลูกบ้านแบบพื้นเมือง วิหาร ฉางข้าว และเรือนเก็บของมีค่าของชุมชนจะนำผ้ามาแขวนจากหลังคาและจันทัน นอกจากนี้ยังนำผ้ามาพาดไว้บนอกไก่ของบ้านที่กำลังสร้างเพื่อเป็นเครื่องหมายของการปกป้องรักษา สิ่งนี้ก็ชวนคิดถึงเสาเรือและ

ใบเรือ เนื่องจากบ้านและเรือนั้นมักเกี่ยวพันกันเชิงสัญลักษณ์ บนเกาะโรติ เป็นที่เข้าใจกันว่า การผนวกสิ่งก่อสร้าง (โดยฝีมือผู้ชาย) กับการห่อคลุมผ้า (ผลงานของผู้หญิง) คือส่วนสำคัญของการสร้างและดำรงไว้ซึ่งคุณภาพและระเบียบ ชาวทิโอบาลิแห่งมินดาเนาเชื่อว่าถ้าเด็ก ๆ ฝ่าฝืนข้อห้ามในอาหารบางอย่างเมื่อ โตขึ้นเด็กผู้ชายจะปลูกบ้านไม่เป็นและเด็กผู้หญิงก็ทอผ้าไม่ได้ (ลาซาล คส. 1978 หน้า 196-7) ในทำนองเดียวกันชาวอียิปต์เชื่อว่าขณะอยู่ในครรภ์หากมีใครนำหอกหรือ ไม้คานสำหรับสอดค้ำยทอผ้ามา ให้เด็กที่ยังไม่เกิดก็จะเป็นการเสียชีวิตได้ว่าทารกนั้นจะเป็นเพศใด

ในสังคมเหล่านี้สถานภาพจะขึ้นอยู่กับอายุ ประสบการณ์และความรอบรู้โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อการได้มาซึ่งความรู้ทางพิธีกรรมและการบรรลุถึงความชำนาญอย่างใหญ่หลวงในความชำนาญเหล่านั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้ทางพิธีกรรม สำหรับผู้หญิงก็เช่นกัน ความรู้และความชำนาญทางพิธีกรรมพิเศษช่วยให้ได้สถานภาพและก็มีมักจะรวมถึงความกล้าหาญ ตอนทอผ้าสำคัญๆ ด้วย การแบ่งงานตามธรรมเนียมเดิมของสังคมต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะปล่อยการให้การผลิตเครื่องนุ่งห่มเป็นภาระงานและศิลปะของสตรี การทำและการตกแต่งลวดลายบนผ้าของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เกือบจะทุกชิ้นตอนเป็นฝีมือของสตรี และรวมถึงความพยายามอันยิ่งใหญ่ต่อการสร้างสรรค์และความวิริยะอุตสาหทางสุนทรีย์ของสตรี ในกรณีที่ยกเว้นรูปแบบและเทคนิคซึ่งผู้ชายทำงานจะสัมพันธ์อย่างมากกับกิจกรรมของบุรุษตามแบบแผนเดิมๆ และงานด้านปริมาณวิทยาเช่นการแกะสลัก การเขียนสีและการเขียนหนังสือ ตัวอย่างเช่นคั้นเงิน คั้นทองซึ่งผู้ชายชาวโทบา มาแตกทอเพิ่มลงไปเพื่อให้ผ้าดูโอสเสริญสมบูรณ์ก็มีความหมายถึงตัวอักษรหรือการเขียน ขณะที่กิจกรรมของชายหญิงอาจจะดูแตกต่างและแบ่งแยกกัน แต่ในเวลาเช่นนี้คงต้องใช้งานฝีมือของทั้งคู่เพื่อความเสร็จสูงสุดของผ้าทอ ปกติผู้ชายจะเป็นผู้ทำอุปกรณ์สำหรับเตรียมเส้นใยและก็ทอผ้าที่ทำจากไม้ บางครั้งก็จะพบว่าผู้ชายแกะสลักอุปกรณ์เหล่านั้นอย่างวิจิตรบรรจงเพื่อให้เป็นที่ประทับใจสาวคนรักหรือเพื่อให้ภรรยาได้มีเครื่องมือที่ดีที่สุด เธอจะได้ใช้แสดงความชำนาญที่มีคุณค่ายิ่ง

การสักตัวก็เครื่องหมายดั้งเดิมที่บอกถึงความเป็นผู้บรรลุสติภาวะทางพิธีกรรมสำหรับชายและหญิง ในคริสต์ศตวรรษที่ 20 การสักตัวยังคงเป็นรูปแบบสำคัญของการตกแต่งร่างกายโดยทั่วไปในอินโดนีเซียตะวันออกเฉียงใต้ สุมาตราทางเหนือ บอร์เนียว ลูซอน มินดาเนา รวมทั้งตามที่เราพบสูงของประเทศไทยและประเทศพม่า เป็นธรรมเนียมในหลายท้องถิ่นที่กล่าวมานี้ที่ใช้การสักตัวเป็นสัญลักษณ์แห่งคุณความดี ภายหลังจากที่บุคคลได้แสดงความสามารถอย่างหนึ่งอย่างใดเป็นการเฉพาะเช่นประสบความสำเร็จในการล่าสัตว์มาได้ มีความกล้าหาญในการศึกประสบความสำเร็จในการเดินทางอันยากลำบาก (จีน คส. 1980 หน้า 60) หรือสามารถทอผ้าที่ใช้ในกิจพิธีได้ (ไวลเจลแลนเจอร์ คส. 1980) ในท้องถิ่นแห่งอื่นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้การสักตัวเป็นส่วนหนึ่งของขั้นตอนในการที่ปัจเจกบุคคลจะผ่านเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่และมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในการใช้ชีวิตทางสังคมร่วมกับกลุ่มของตน

เช่นเดียวกับกับขั้นตอนการเปลี่ยนผ่านทางวัฏจักรชีวิตที่สำคัญๆ ระหว่างพิธี สักตัวบุคคลจะได้รับการคุ้มครองรักษาจากผ้าที่ทรงอำนาจ เนื่องจากเครื่องนุ่งห่มและการสักตัว ทำหน้าที่เท่ากับการประดับตกแต่งและบอกถึงศักดิ์ศรีทางพิธีกรรมและประเพณี จึงพบ อยู่เสมอว่ารูปแบบและลวดลายที่คล้ายกันนั้น เป็นทั้งสื่อและความหมายของแนวคิดปะ ลวดลาย บางอย่างบนผืนผ้าอาจจะอธิบายเปรียบเทียบกับลายสักได้เช่นเดียวกับกับรูปแบบศิลปะอย่างอื่น เช่นการแกะสลักและงานไม้ไผ่ การสักตัวเป็นที่แพร่หลายในหมู่ชาวโทลิแห่งมินคานา และ ลายสักจำนวนมากก็คล้ายกับลายผ้ามัดหมี่เส้นยืนและผ้าทอปักประดับของที่นั่น เชื่อกันว่าลายผ้า ที่เป็นแบบบางลายและลายสักมีอำนาจคุ้มครองรักษาอย่างยิ่ง กล่าวกันว่าหลังจากคนที่มิลายสักตาม ลายรูปสัตว์และลายรูปคนจะส่องรัศมีเพื่อช่วยให้ผู้ตายเดินทาง ไปถึงจุดหมายหลังความตายได้ อย่างปลอดภัย (คาซาล กศ. 1978 หน้า 34, 36) ในทำนองเดียวกันนี้ชาวที่ทัมแห่งเกาะติมอร์เชื่อ ว่าไม่ว่าบุคคลจะตาย ณ ที่ใดลายสักที่ตัวก็จะพาเขาสู่ที่นั่นเดินทาง ไปสู่โลกหน้าโดยสวัสดิภาพ ทว่าทุกภูมิภาคในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เราจะพบว่าผ้าอีกจำนวน ไม่น้อยมีคุณสมบัติเชิงให้ความ คุ้มครองป้องกันเช่นกัน

สัญญาณแห่งชีวิตและความตาย

นักโบราณคดีได้ยืนยันให้เห็นว่ากรรมวิธีฝังศพอย่างพิถีพิถัน ได้มีมาแล้วตั้งแต่ ยุคก่อนประวัติศาสตร์ เป็นที่ประจักษ์จากหลุมฝังศพที่สำคัญ ที่ว่าพิธีกรรมเช่นนี้จะมีสิ่งของ เครื่องใช้ที่เป็นทรัพย์สิน อาทิภาชนะดินเผา ลูกปัดและวัตถุโลหะ (เบลวูด กศ. 1979) พิธีฝังศพ ยังคงมีความสำคัญต่อปฏิทินพิธีประเพณีในหลายๆ ส่วนของดินแดนแถบนี้ และพิธีฝังศพก็ยังคง เป็นลักษณะเด่นของวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลายแห่ง ในพิธีเช่นนี้ผ้าจะมีบทบาทใน ฐานที่เป็นของขวัญทางพิธีกรรม, ขณะเดียวกันก็แสดงถึงผ้าที่มีความละเอียดอ่อน นอกจากนี้ยังเป็น เครื่องนุ่งห่มเชิงพิธีกรรมทั้งของคนตายและคนที่ยังมีชีวิตและเป็นสิ่งของเกี่ยวเนื่องด้วย ไสยศาสตร์และอำนาจทางจิตวิญญาณ

เมื่อฝังศพครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 ผ้าจะมีบทบาทมากในพิธี ศพจะมีผ้าคลุมห่อ หรือแต่งตัวครบชุดและมีผ้าตราสั่งที่มีการตกแต่งงดงามก่อนและระหว่างพิธีฝัง ประรำที่ แต่งด้วยผ้าจะครอบอยู่เหนือศพ คนในตระกูลจัดหาผ้าอย่างคิมาแต่งห้องที่ตั้งศพและห้อยผ้าจาก ด้วนบ้าน ลานบ้านผ่านไปจนกระทั่งถึงหลุมฝังศพ เครื่องเช่นบรรพบุรุษและญาติผู้มีศักดิ์สิทธิ์ รวมอยู่ด้วย ผ้านี้บางครั้งก็ถือว่าเป็นผ้าสำหรับพระเจ้า ผ้าจะเป็นทางนำผู้ตายให้ดำเนินไปสู่วิถี ของคนยังโลกหน้า หุ่นแกะสลักรูปคนตายที่ถือเข้าขบวนไปยังถ้ำที่ฝังศพนั้นแต่งกายหรูหรา ตามหลักไสยศาสตร์ ที่มีหุ่นเช่นนั้นก็เพื่อเป็นการลวงผีร้ายทั้งหลาย ระหว่างการฝังครั้งที่สอง จะขุดกระดุกขึ้นมาล้างทำความสะอาดและห่ออย่างระมัดระวังด้วยผ้าที่ทำขึ้นเป็นพิเศษ

ในบางวัฒนธรรมเป็นธรรมเนียมที่จะจัดเตรียมเครื่องนุ่งห่มเพื่อพิธีฝังศพเป็นการเฉพาะ ตัวอย่างเช่นผู้หญิงม้งจะจัดทำเครื่องนุ่งห่มที่ทอจากใยกล้วยงเพื่องานศพของตนเองและสามี เสื้อผ้าเหล่านี้ใส่เป็นชั้นนอกจึงได้รับการปกป้องอย่างวิจิตรบรรจง.. และเป็นตัวอย่างที่สวยที่สุดของเครื่องนุ่งห่มในพิธีกรรมของม้ง (เลวิสและเลวิส กศ. 1984 หน้า 128-9) ผ้าที่ทอเป็นการเฉพาะเช่นผ้าตราสังศพอาจใช้ความระมัดระวังเป็นพิเศษในการจัดทำ สตรีชาวกาลินกาในลูซอนจะทอผ้าเช่นนี้ได้ก็แต่เฉพาะผู้ที่เป็นหมั้นหรือเคยให้กำเนิดลูกแล้ว ทั้งนี้เพราะถือว่าการทอผ้าชนิดนั้นเป็นการกระทำที่อันตราย แม้มคหมอมิเท่านั้นที่ควรจะทำ (โรเชส กศ. 1985 หน้า 3)

มีการใช้ผ้าในโอกาสเหล่านั้นเป็นการเฉพาะและใช้ในตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้ซึ่งอาจจะแตกต่างกันไปเล็กน้อยในแต่ละหมู่บ้านหรือแม้ในวัฒนธรรมเดียวกัน ในหมู่ชาวไอฟูเกาเฉพาะบุตรชายคนโตเท่านั้นเมื่อตายไปจะได้รับการฝังด้วยการมัดตราสังด้วยผ้าครบชุดทั้งสี่ผืน ผ้าบางอย่างก็ออกแบบมาเพื่อคนตายบางประเภทเท่านั้น ชายชาวไอฟูเกาจะมีผ้าเตี่ยวมัดหมี่นุ่งตอนนำไปฝัง และเมื่อหญิงหม้ายตายก็จะนุ่งผ้าชนิดพิเศษให้ ชาวกระเหรี่ยงจะเย็บตะเข็บผ้าตราสังด้านเดียวโดยปล่อยอีกด้านหนึ่งไว้เพื่อให้คนอื่นๆ ได้เห็นว่าศพนั้นเป็นชายหรือหญิง (เลวิสและเลวิส กศ. 1984 หน้า 80)

เสื้อผ้าจึงมีความสำคัญด้วยเป็นสัญลักษณ์แห่งสถานภาพทั้งของคนตายและคนที่ยังมีชีวิต นอกจากนี้ยังเป็นระบบสัญญาณที่เจาะจงให้แก่สิ่งเหนือธรรมชาติทั้งหลาย ตัวอย่างเช่น ถ้าเด็กสาวกระเหรี่ยงที่ยัง ไสคตายก็จะหาชุดสำหรับผู้ที่แต่งงานแล้วสวมให้เพื่อว่าวิญญาณของเธอจะสามารถดำเนินไปถึงโลกของคนตายโดยไม่ถูกขัดขวาง เพราะว่าเครื่องนุ่งห่มจะเป็นเครื่องหมายต่อญาติต่างๆ ที่อาจจะขวางทางวิญญาณผู้ตายว่าสามีของเธอกำลังตามมา (เลวิสและเลวิส กศ. 1984 หน้า 96) อย่างไรก็ตามผู้คนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทุกแห่งก็ได้ฝังศพด้วยการแต่งกายชุดสวยงามทั้งหมด ตัวอย่างเช่นชาวไอฟูเกาจะนำเครื่องนุ่งห่มที่ใช้แล้วมาห่มคลุมศพ ถ้าเป็นเสื้อผ้าใหม่ๆ ก็จะต้องฉีกเสียก่อนจึงนุ่งห่มศพเพื่อว่าผีสาวที่อยากได้ของใหม่จะได้ไม่มาลักขโมยผ้าตราสังไปจากศพ (แลมเบิร์ต กศ. 1958 หน้า 10) ผ้ามีบทบาทโดดเด่นตอนพิธีศพที่มีความเกี่ยวพันกันระหว่างโลกของญาติและบรรพบุรุษกับโลกของผู้ที่ยังมีชีวิต

ลูกปิดก็มีความสำคัญในพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนผ่านเช่นกัน รวมทั้งพิธีที่เกี่ยวกับความตาย จะพบว่ามีลูกปิดมากตามแหล่งฝังศพโบราณที่ต่างๆ ชาวไทราจาจะใช้ผ้าปิดประดับด้วยลูกปิดกลมสพของนกกตสำคัญ ชาวคยักบางกลุ่มวางลูกปิดไว้ได้เปลือกตาศพเพื่อให้วิญญาณผู้ตายได้ใช้ระหว่างทางไปสู่โลกหน้า (คันส์มอร์ กศ. 1978 หน้า 3) ผ้าคลุมไหลปิดด้วยลูกปิดที่มีเสียงดังกรูกริ่งเวลกระทบกันซึ่งเด็กสาวกระเหรี่ยงใส่มาตอนร้องเพลงในงานศพก็

เพื่อช่วยให้วิญญาณได้เดินทางสู่ภพต่อไป (แคมป์เบลและคนอื่นๆ คศ. 1978 หน้า 158) เรา - ไม่ค่อยจะรู้อะไรมากนักเกี่ยวกับเสื้อถูกปิดและม่านถูกปิดสนิทใหญ่ของชาวลัมปุง แต่ก็อาจจะเป็นไปได้ (คล้ายกันกับผ้าที่ใช้ในลักษณะนี้) ที่ว่าการใช้เสื้อและม่านถูกปิดตอนพิธีเปลี่ยนผ่านที่สำคัญ ก็เพื่อขอความคุ้มครองป้องกันและความช่วยเหลือในการติดต่อกับบรรพบุรุษและโลกของภูติ

การจัดงานศพส่วนมากยังถึงระเบียบทางสังคมสำหรับคนตายและคนเป็น ในสังคมที่การเชื่อมสัมพันธ์กันด้วยการแต่งงานเป็นที่ฐานต่อความสัมพันธ์ทางสังคมนั้นการตกลงเบื้องต้นต่องานศพจะต้องดำเนินการอย่างระมัดระวัง ในตัวอย่างเช่นอินโดนีเซียตะวันออกของขั้วโลกใต้ให้กันจะรับบอกศักดิ์ศรีและทรัพย์สินของผู้ตายและความเกี่ยวพันที่เปี่ยมด้วยอำนาจของครอบครัวชาย ในกรณีเช่นนี้ญาติจำนวนหนึ่งก็จะนำผ้ามาให้และญาติคนอื่นๆ จะนำสิ่งของที่ถือว่าเป็นของผู้ชายมาให้ อาทิวัวควาย นอกจากนี้ยังมีการให้ผ้าชนิดที่ดีใช้เป็นผ้าตราสังเพื่อเป็นเกียรติแก่ความสัมพันธ์ที่สำคัญ ในบางท้องถิ่นประเพณีนี้ได้กลายมาเป็นการแข่งขันกันในการอุปโลกบริโลกสิ่งต่างๆ อย่างมหาศาลเมื่อมีการนำผ้าตกแต่งกลางดงมาหลายสิบผืนมาฝังและการฆ่าควาย วัว และหมู จำนวนหนึ่งในพิธีฝังศพ

พบว่ามัลลวลาที่แสดง โครงสร้างทางสถาปัตยกรรม และเรือกำปั่นปรากฏอยู่บนภาชนะเครื่องปั้นดินเผาแบบของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โบราณ และยังได้พบโลหะวัตถุต่างๆ ซึ่งมีอายุจากยุคหินใหม่และยุคโลหะ นอกจากนี้ยังพบลวดลายดังกล่าวในศิลปะตามผนังถ้ำตามแบบของหมู่เกาะในมหาสมุทรแปซิฟิกตอนกลางและตอนใต้ นักโบราณคดีได้แย้งว่ารูปลักษณะของลวดลาย เช่นที่ปรากฏบนวัตถุต่างๆ ในหลุมฝังศพชี้แนะว่าเป็นสิ่งที่ตั้งใจสร้างเพื่อแสดงถึง “นาวาแห่งความตาย” เราอาจจะพบโครงสร้างที่คล้ายเรือโคคเคนในพิธีศพโดยทั่วไปในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กระนั้นก็อาจเป็นการเข้าใจผิดที่จะสรุปว่าภาพเช่นนั้นในแวดวงของศิลปะจะเป็นสัญลักษณ์ “นาวาแห่งความตาย” เสมอไป แนวคิดเกี่ยวกับเรือวิญญาณได้ให้ความหมายที่สมบูรณ์กว่าต่อลวดลายที่ปรากฏบนผ้าพื้นเมืองจำนวนมาก ทั้งนี้เพราะผ้าผืนเดียวกันอาจจะใช้กับวัฏจักรชีวิตขั้นตอนต่างๆ ได้เมื่อปัจเจกบุคคลได้เปลี่ยนไปสู่อีกสภาวะหนึ่งของชีวิต ผ้าจากมัดหมี่เส้นพิเศษผืนใหญ่อย่างที่เราเรียกว่า “ปาเลโท” ของย่านลัมปุงในสุมาตราซึ่งเป็นสมบัติของผู้นำก็ตระกูลปามิงกักรเป็นตัวอย่าง สัญลักษณ์รูปเรือที่สวยงามที่สุดที่ปรากฏอยู่ต่องานพิธีกรรมวัฏจักรชีวิต ผ้าดัมป็นผืนเล็กมีความหมายด้านสัญลักษณ์การเปลี่ยนผ่าน เป็นผ้าที่ใช้กันอย่างแพร่หลายทั่วไปในเขตตอนใต้ของสุมาตรา ในโอกาสงานแต่งและพิธีผ่านเข้าสู่ภาวะความเป็นผู้ใหญ่อาทิการตะโบหรือเสียมพื้นและการเข้าสู่หนัด

ความเกี่ยวเนื่องของลวดลายเรือ ใบบกับพิธีกรรมการเปลี่ยนผ่านของมนุษย์บอกให้รู้ว่าลายที่แสดงรูปแบบมนุษย์ก็อาจจะได้รับการนิยามไปตามเงื่อนไขด้วยเช่นกัน ลายสัตว์ประหลาดมีคนที่จัดเป็นภาพที่คุ้นเคยในลวดลายของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบนข้าวของที่ใช้

คอนพิธีอันเนื่องด้วยวัฏจักรชีวิต ได้มีการชี้บอกกันว่าเป็นเพราะตำแหน่งของผ้าชิ้นยิ่งใหญ่ นักตองงานศพของผู้สืบสกุลขุนนาง ชุมชนคนสำคัญ ลายรูปม้าและคนขี่ที่ปรากฏบนผืนผ้าบางอย่างอาจจะทำหน้าที่เท่ากับการแสดงอันยิ่งใหญ่ทางจิตใจสำหรับการเดินทางครั้งสุดท้ายไปสู่โลกหน้า (อาคัมส์ กศ. 1969 หน้า 167) ลายรูปคนและม้าที่อาจจะแสดงให้ผู้ทั่วไปร่วมพิธีกรรมเหล่านั้นได้รับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงแห่งชีวิตจากสภาพหนึ่ง ไปสู่อีกสภาวะหนึ่งก็ได้

ผู้คนของเกาะซุมบาวาซึ่งมีความใกล้ชิดอย่างยิ่งกับการเดินเรือทางทะเลและการค้ามาเป็นเวลากว่าพันปีได้ทอผ้าทำผ้าถุงมัดหมี่ด้วยเส้นพิเศษเป็นลวดลายรูปคนในท่ากำลังทำสะเอวอยู่บนเรือ ซึ่งมีรูปร่างต่างไปจากเรือบรรพชนและเรือที่ซิงโบพร้อม บนผืนผ้าของเส้นบาตาทางใต้ ลายรูปเรือจะสะท้อนให้เห็นถึงตำแหน่งแห่งที่ของเรือและการเดินทางไปท่ามาค้าขาย ตลอดจนประวัติตำนานของชุมชนชายฝั่งทะเลแห่งนี้ ลายรูปเรือก็ปรากฏอยู่ในลายผ้าของผู้คนตามคอกในประเทศกัมพูชา ลาวและภาคเหนือของประเทศไทยด้วยเช่นกัน ตัวอย่างเช่นบนเครื่องนุ่งห่มของผู้คนที่นี่จะมีลายเล็กๆ อาทิ รูปทหารเรือและคนขี่สัตว์ประหลาดเรียงแถวหน้ากระดานอย่างได้สัดส่วน

ลายผ้ารูปเรือที่มีหัวเรือโค้งสูงขึ้นไปอาจจะเชื่อมโยงกับสัญลักษณ์การเปลี่ยนผ่านอย่างอื่นในศิลปะเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ บนผืนผ้าบางอย่างที่ใช้กันในพิธีกรรมวัฏจักรชีวิตของผู้คนแถบสุมาตราตอนใต้เป็นรูปทรงอย่างตะขอและมีสองแฉกปรากฏเป็นบริเวณรอบสัญลักษณ์ของลายรูปเรือ นก คันไม้ และแท่นบูชา นับว่าเป็นภาพที่มีความสำคัญและเหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับโอกาสเช่นนั้น (กิตติงเจอร์ กศ. 1974) บนผืนผ้าเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่อื่นและบนงานอัญมณีและจิตรกรรม มีรูปเรือทรงโค้งๆ ประปรายอยู่กับลายรูปเขาคายและลายพระจันทร์ครึ่งซีกบางครั้งก็มีลายรูปเรือดังกล่าวประปรายอยู่กับลายรูปบ้านเรือนแบบเดิมที่มีหลังคาโค้งสูง

การติดต่อกับญาติและบรรพบุรุษ

เชื่อกันว่าสิ่งเหนือธรรมชาติมีอำนาจที่จะรบกวนชีวิตมนุษย์และส่งผลกระทบต่อหนทางของโลกที่มีความไม่แน่นอนเป็นธรรมชาติอยู่แล้ว ในตำนานสิ่งเหนือธรรมชาติมักได้ชื่อว่าเป็นผู้สร้างหรือค้นพบสิ่งพื้นฐานสำคัญ ทั้งหลายที่เป็นรากฐานให้กับวัฒนธรรมในเรื่องของอาหารหลักเช่นข้าว สัตว์เลี้ยง เช่นควายและวัตถุดิบที่นำมาทำเสื้อผ้าอันมีฝ้ายเป็นอาทิ ตำนานมักอ้างถึงบทบาทของบรรพบุรุษผู้เกรียงไกรหรือเทพเจ้าในการค้นพบความชำนาญที่สำคัญๆ ดังเช่นศิลปะของการปั่นฝ้ายและการทอผ้า อีกทั้งการสร้างสวดลาวยที่ศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย เหตุนี้จึงต้องคอยเอาใจไม่ให้บรรพบุรุษและญาติโกรธแค้นและขอความคุ้มครองในยามวิกฤต ผ้ามักจะเป็นส่วนหลักของพิธีกรรมที่ต้องใช้สื่อกลางทั้งหลายซึ่งจะจัดขึ้นเพื่อให้ได้มาและคงไว้ซึ่งคุณภาพทางจักรวาลและความสุขกายสบายใจส่วนบุคคล

GT
1455
835
2.1

ความคิดเกี่ยวกับบทบาทของบรรพบุรุษและญาติได้ก่อให้เกิดความเชื่อในเรื่องโชคกลาง และไสยศาสตร์ทั่วทั้งภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จะเห็นว่าผ้าบางอย่างเข้าไปพัวพันกับการกระทำทางไสยศาสตร์ เชื่อกันว่าผ้าเหล่านั้นมีคุณสมบัติด้านความขลังและความศักดิ์สิทธิ์ คุณสมบัติเช่นนี้จะถูกปลุกขึ้นมาคอนพิธิกรรมที่เนื่องด้วยความเป็นและความตาย โดยที่ผีบรรพบุรุษหรือญาติอื่นๆ ได้รับการเอาใจโดยเครื่องเช่น ไห้วที่ตีๆ และมีผ้าศักดิ์สิทธิ์รวมอยู่ด้วย ขณะที่ผีร้ายทั้งหลายจะถูกกีดกันออกไป และไม่สามารถมาขัดขวางใครๆ ได้

ในหมู่ชาวอีสานแห่งซาราวักมีหลักฐานถึงความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นระหว่างเสื้อผ้าและความเชื่อในโชคกลางและความฝัน (ไวเจลเซนเจอร์ คศ. 1980) โดยเฉพาะความฝันดูเหมือนจะช่วยให้เกิดแรงบันดาลใจสำหรับการจัดแจงลวดลายแบบของชาวอีสาน, และยังเป็นแรงบันดาลใจสำหรับชื่อเรียกพิเศษและความหมายที่ผ้ามีอยู่ อย่างไรก็ตามผู้หญิงชาวอีสานก็ได้คิดสร้างผ้าในความทันสมัยมาจากสัญลักษณ์ทางสุนทรียที่มีอยู่ในวัฒนธรรมของตน รูปแบบที่น่าชม ซึ่งมองเห็นได้อีกทั้งยังมีพลังอำนาจก็ได้รับการลอกเลียนกันจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง โดยมีการเปลี่ยนแปลงลวดลายเล็กๆ น้อยๆ ที่เป็นผลเนื่องมาจากสุนทรียภาพหรือการตีความใหม่ของบุคคล สิ่งที่เกิดตามมาเมื่อได้ถ่ายแปลความฝันลงสู่พื้นผ้าบางครั้งก็เป็นไปได้ที่จะได้เห็นองค์ประกอบที่คุ้นเคยหรือแม้แต่ลวดลายที่สมบูรณ์ แม้ว่าลายอีสานลายหนึ่งอาจจะมีความหมายทางบริบทเฉพาะและอาจจะตีความแตกต่างกันออกไป จากคนต่างบ้านหรือคนอื่นที่อยู่ในชุมชนเดียวกัน

การติดต่อกับญาติเพื่อผลประโยชน์ของปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มสังคมมักจะมีหมอมผีเป็นผู้ทำพิธีทางศาสนาเป็นการเฉพาะ บุคคลเช่นนี้จะมีคุณสมบัติหรือมีอาณาสำหรับเรียกหาสิ่งจำเป็นเบื้องต้นเพื่องานที่เป็นอันตราย เนื่องจากเป็นที่เชื่อกันโดยทั่วไปว่าภัยพิบัติทางธรรมชาติและความหายนะส่วนบุคคลเป็นผลงานของสิ่งเหนือธรรมชาติที่โหดร้าย, ฉะนั้นจึงต้องให้หมอมผีเรียกขวัญให้กับคนป่วย นอกจากนี้การทำพิธีของหมอมผียังช่วยให้ทารกคลอดได้อย่างปลอดภัยช่วยให้หมู่บ้านสงบร่มเย็นภายหลังจากที่มีโรคร้ายระบาด โดยทั่วไปในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หมอมผีอาจเป็นชายหรือหญิงก็ได้ ที่จริงแล้วผู้ชำนาญการทางศาสนาคือผู้ที่เหมาะสมที่จะซ่อมเสริมระเบียบทางจักรวาลเพราะบุคคลเช่นนี้สามารถรวมเอาคุณสมบัติของความเป็นชายและหญิงเข้าไว้ด้วยกัน ลักษณะทวิเพศจะปรากฏอยู่ในเครื่องแต่งกายของเพศตรงข้ามและในบางสังคมหลังจากเริ่มพิธีแล้วหมอมผีผู้ชายก็จะเปลี่ยนไปนุ่งห่มเสื้อผ้าของผู้หญิงและทำการทำงานอย่างสตรี รวมทั้งการทอผ้าด้วย เช่นเดียวกับกรณีของหมอมผีในประเด็นที่ว่าผ้าเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้บังคับควบคุมพลังที่ประสานกันแต่ก็ขัดแย้งเข้าไว้ด้วยกัน และแสดงออกทางสัญลักษณ์ที่มีความเป็นชาย หญิงหรือแม้แต่ส่วนประกอบที่เป็นทวิเพศ

ในหมู่ชาวบาเตกกลุ่มต่างๆ ของสุมาตราตอนเหนือมีผ้าพิธีกรรมสำคัญๆ อยู่เป็นจำนวนมากที่มีจุดหมายปลงทางลักษณะความเป็นชายและหญิงแต่ละส่วนขององค์ประกอบที่

สัมพันธ์ทางเพศจะรวมอยู่ด้วยกัน ผ้าเหล่านี้รวมถึงผ้าของชาวโทบา บาเตก (อาทิ ผ้าอุโลส รากิคุพ และผ้าอุโลส ปันนชาวัน) ผ้าโหลศิระของชาวซิมาลังกัน บาเตก และผ้าบางผืนของชาวแมนโคลิง อีกทั้งผ้าของชาวแองโกลา บาเตกซึ่งทำขึ้นสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 19 ในถิ่นที่ทอผ้าทางเหนือสุดของชาวมินังกาโบก็ปรากฏมีของคู่ที่เปรียบเทียบกับกันได้รวมอยู่ด้วยกันในรูปทรงลักษณะอย่างคร่าวๆ อยู่ในแถบลายที่ตรงชายผ้าบางอย่างแต่ละด้าน ลงไปทางใต้ในถิ่นชาวเบนตูคู และชาวปาซิมาร์ เขตสุมาตราพบว่ามีการจัดลวดลายที่ต่างกัน และโครงสร้างของรูปแบบตรงที่ด้านชายผ้าคลุมไหล่แต่ละชาย สิ่งนี้บอกถึงการเปรียบเทียบที่น่าสนใจกับจินตนาการทางเพศที่เปิดเผยและงจใจของผ้าบาเตก

ผู้สูงอายุชาวบาเตกจะบอกได้ทันทีถึงจุดหมายแห่งชายและหญิงและภาพลักษณ์ทางเพศบนผืนผ้า ความชัดเจนของสัญลักษณ์ทางเพศเช่นนี้ไม่เหลืออยู่อีกต่อไปแล้วในเขตสุมาตราใกล้ๆ กันนั้น ช่างทอชาวมินังกาโบเข้าใจว่ารูปลายสีเหลืองบนผืนผ้าใหม่ที่ทำด้วยเส้นเสริมพิเศษเป็นสิ่งที่ใช้แทนขนมหูที่ใช้ทางพิธีกรรมหรือเป็นกองเครื่องประกอบกินหมากพลู และเชื่อว่าลายรูปสามเหลี่ยมแสดงถึงหน่อไม้หรือ “ต้นไม้แห่งชีวิต” (แซนเคย์และคาร์ตีวะ กศ 1984 หน้า 18-25) ปัจจุบันลายเหล่านั้นได้รับการขบย่อเป็นรูปลายเรขาคณิตที่คล้ายคลึงกับสิ่งต่างๆ ในชีวิตประจำวัน แต่บรรพบุรุษของช่างทออาจตั้งใจให้ลวดลายเช่นนั้นแสดงถึงรูปคนก็ได้

ผ้าบางอย่างก็ได้รับการออกแบบมาเป็นการเฉพาะเพื่อใช้ติดต่อกับภูตผี เมื่อได้รับการคุกคามอันตรายทางกาย อาทิกความเจ็บไข้ที่ไม่อาจอธิบายได้หรือตั้งครครห์หมอมผีหรือหมอดูก็อาจบอกให้ทอผ้าชนิดพิเศษที่ช่วยป้องกันภัยให้ผู้เป็นเจ้าของผ้าหรือขับไล่ผีร้ายออกไป พระชาวบาเตกในหมู่บ้านอาจชี้แนะให้ทอผ้าอุโลส รากิคุพเสมือนเป็นการเยียวยารักษาทุกข์เช่นส่วนบุคคล ผ้าพิเศษแบบนี้ซึ่งทอโดยกรรมวิธีที่ซับซ้อนก็เคยมีใช้กันมาในอดีตเพื่อช่วยในการทำนายเหตุการณ์ หมอมผีในหมู่ผู้คนทางเหนือของเกาะลูซอนก็ใช้ผ้าเช่นกัน โดยจะใช้ผ้าในพิธีต่างๆ ที่กำหนดให้มีการติดสินบนแก่ภูตผี ผ้าจึงเป็นกุญแจสำคัญที่จะซ่อนให้เห็นเหตุการณ์ที่ผ่านมามาจากการจัดพิธีกรรมใหญ่ๆ (เอลลิส กศ 1981 หน้า 224-30)

ตอนพิธีของชาวอียานที่มีขึ้นเพื่อสร้างเสริมระเบียบขึ้นใหม่ภายหลังจากเกิดเหตุการณ์ที่เศร้าสลดและไม่คาดคิดมาก่อน อาทิกการคายของเด็ก หมอมผีก็จะนำผ้าปัดตกแต่งลวดลายอย่างเหมาะสมมาห้อยไว้ที่ประตูทางเข้าบ้านหลังยาวเพื่อทำลายผีที่สิงอยู่ซึ่งเชื่อว่าเป็นต้นเหตุแห่งความหายนะนั้น ระหว่างพิธีปฐมนิเทศ เพื่อการเป็นหมอมผี (ที่สามารถติดต่อกับหมอมผีทางโลกและขอความช่วยเหลือจากหมอมผีเพื่อคุณวิญญาณ์เพนเจอร์หรือวิญญาณ์ที่ถูกขโมยไปให้กลับคืนมาและปราบผีชั่วร้าย) จะมีผ้าปัดคลุมร่างผู้เข้าพิธีอย่างมิดชิด ขณะที่ผู้เข้าพิธีรายนั้นพยายามปัดแกแวงสัญลักษณ์แห่งไฟซึ่งสร้างจากขนอไม้และคลุมด้วยผ้าประดับตกแต่ง

ในพิธีกรรมเช่นนั้นเชื่อว่าผ้าปัดได้เปลี่ยนไปเป็นสิ่งของที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ รวมอยู่ด้วย ความกิดเช่นนี้แฝงอยู่ในภาษาอียานซึ่งเรียกผ้าเหล่านั้นว่าบาโลซึ่งหมายถึงการเปลี่ยนร่าง

ผ้าเหล่านี้กลายเป็นหนทางแห่งการสื่อสารและเป็นสิ่งประดิษฐ์ชั่วคราวของสิ่งเหนือธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างยุคสมัยเมื่อกิจกรรมการค้าห้วงมนุษย์เป็นสิ่งสำคัญในชีวิตของชาวอียิปัน ชุมชนบ้านยาวจะสร้างศาลชั่วคราวเพื่อให้เทพเจ้าได้ผ่านช่วงที่อัญเชิญมาร่วมพิธีกรรม โครงสร้างของศาลมีผนังที่คลุมด้วยผ้าปวอันมีกำฝืนใหญ่ที่เล่าบอกถึงสิ่งมีชีวิตจากเทพนิยายอียิปัน นอกจากนี้ยังใช้ผ้าปวห้อยประดับบ้านหลังยาวตอนมีงานฉลองสำคัญๆ หรือมีพิธีขอพรจากเทพเจ้า ในหมู่ชาวเขาเผ่าเมียน (เข่า) ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้พื้นแผ่นดินใหญ่หมอมผีผู้เข้าพิธีปฐมนิเทศจะได้รับความช่วยเหลือจากหัวหน้าหมอมผีให้ปิ่นบันไคมัดที่คลุมด้วยผ้าขาวที่เชื่อว่าเป็นทางไปสู่สวรรค์ (แคมป์เบลล์ และคนอื่นๆ กศ. 1978 หน้า 46) พิธีเหล่านี้ทำให้มีความต้องการ (อย่างแอบแฝงถึง) คุณสมบัติของผ้าศักดิ์สิทธิ์ในฐานะผู้ปกป้องรักษา และในฐานะสื่อที่เชื่อมโยงกับสิ่งชั่วร้ายของโลกเบื้องบน

หมอมผีมักจะเป็นผู้ใช้คุณสมบัติอันศักดิ์สิทธิ์ของลูกปัดเพื่อผลประโยชน์ที่สมบูรณ์ ผู้แสดงโนราห์ทางภาคใต้ของประเทศไทย จะสวมเสื้อทับทรวงระหว่างการแสดง เรื่องราวที่แสดงจะคาบเกี่ยวกับชาดกทางพุทธศาสนาที่รับมาจากอินเดีย ปรากฏว่าการแสดงมโนราห์เป็นการแสดงซ้ำพิธีกรรมอันเก่าแก่ที่ครูโนราห์เป็นหมอมผีผู้ชำนาญไสยศาสตร์เพื่อการไล่ผี การบวชพระ พิธีโกนจุก พิธีศพ งานแต่งและงานวัด ดูเหมือนว่าบทบาทหน้าที่ของการร่วมโนราห์เพื่อเป็นการแก้บนเอาใจภูตผีที่เชื่อว่าได้บันดาลผลให้ได้ตามที่ขอไว้ (กินส์เบิร์ก กศ. 1975 หน้า 69-73) ตัวโนราห์สามารถใช้อำนาจของตนเพื่อสาบแช่งผู้อื่นได้เช่นกัน, โดยเฉพาะอย่างยิ่งโนราห์คู่แข่ง และเพื่อจุดหมายนี้ตัวโนราห์จึงห้อยเครื่องรางของขลังและตะกรุดรวมทั้งเสื้อตัวนอกที่ปักลูกปัดประดับอย่างถี่กลับกับลวดลายเส้นดัดอย่างเพชรนิคแก้ว

ในสังคมที่ความเป็นสมาชิกวงค์ตระกูลกำหนดโดยความสัมพันธ์ ผู้นำทางพิธีกรรมผู้ติดต่อกับภูตผีและเทวดามักจะได้แก่ผู้อาวุโสของตระกูลที่เด่นและเป็นผู้ที่สวมใส่เสื้อผ้าชนิดพิเศษอย่างเช่นผ้าคลุมไหล่ของชาวลิโอแห่งเกาะฟลอเรสตอนกลาง ระหว่างพิธีผู้อาวุโสก็เปลี่ยนจากสถานการณหนึ่ง ไปสู่สภาพที่น่าเกรงขาม เจ้าแห่งพื้นที่พิภพมีหน้าที่รับผิดชอบต่อการตัดสินใจสำคัญๆ ที่ส่งผลต่อชีวิตชุมชน เช่นการประกาศเริ่มฤดูกาลเพาะปลูก ในกรณีเหล่านี้ผู้นำจะเสกเป่าคาถาเพื่อการใช้เครื่องนุ่งห่มที่เป็นมรดกของตระกูลและทรัพย์สินสมบัติส่วนตัวอย่างอื่นเช่นกระเป๋าหมากพลูใบพิเศษ

การเช่นไหว้ภูตผีและเทวดาคือแง่มุมที่สำคัญของพิธีกรรมและผ้าก็มักจะรวมอยู่ในพิธีเหล่านั้นด้วย เครื่องเช่นของชาวบาห์ลี ซึ่งแยกออกมาเป็นส่วนเสื้อผ้าของเทพเจ้าประกอบด้วยเสื้อผ้าที่เลือกสรรสำหรับคุณลักษณะที่ศักดิ์สิทธิ์และความเหมาะสมของสีเครื่องนุ่งห่ม ในชาวผ้าทอด้วยเทคนิคคล้ายมัดหมี่อย่างที่เราเรียกตามภาษาถิ่นว่าผ้าเขียน เขมบันกัน คือผ้าที่ใช้เช่นไหว้เทพเจ้าในฐานะของขวัญทางพิธีกรรม เครื่องเช่นของชาวอียิปันมีผ้าปว กุมพูชนิดดีที่สุดและชาวโทราอาจะใช้ผ้ามาอะที่ศักดิ์สิทธิ์เช่นไหว้ภูตผีที่รับผิดชอบต่อการรักษาความอุดมสมบูรณ์และความปลอดภัยสำหรับหมู่บ้านและนาไร่ (คริสตอล กศ. 1979 หน้า 58) ในถิ่นของชาวน่านกาคาแห่งเกาะฟลอเรสเป็นธรรมเนียมเมื่อเสร็จสิ้นฤดูกาลเก็บเกี่ยวที่ประสบผลก็จะใช้ผ้าอย่างคึกคักไปบนพิซผล ระหว่างการฉลองในเวลาต่อมา

ด้วยความเก่าแก่และความสำคัญของความเชื่อ ในบรรพบุรุษและญาติและกาที่ความเชื่อเช่นนี้ได้ปรากฏในศิลปะก่อนประวัติศาสตร์ จึงไม่น่าประหลาดใจที่สิ่งเหนือธรรมชาติดังกล่าว จะมีความสำคัญอยู่ในรูปลวดลายผ้า ทั่วทุกแห่งหนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เทพเจ้า ญาติ และบรรพบุรุษจะปรากฏออกมาในรูปร่างของมนุษย์ อย่างไรก็ตามบางครั้งแบบอย่างของลวดลายที่จะแสดงถึงสิ่งเหนือธรรมชาติเหล่านั้นก็เป็นเพียงลายคร่าวๆ ที่ไม่ปรากฏความหมายแท้จริงชัดเจนนัก และอาจไม่เป็นที่เข้าใจในหมู่ช่างทอรุ่นปัจจุบันก็ได้ ปัญหาเช่นนี้มีหลักฐานยืนยันได้จากผ้าอียิปัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผ้าปิวซึ่งมีรูปลายคล้ายคนซ่อนอยู่ภายในกรอบสี่เหลี่ยม ขนมเปียกปูนหรือลายตะขอ ช่างทอวัยชราและผู้ที่ยังคงใช้ลวดลายเหล่านั้นเท่านั้นที่จะทราบความหมายของลายดังกล่าว

ช่างทอชาวอียิปันบางรายอาจจะยังงงงู้อักลวดลายรูปเทพเจ้าและญาติที่ปะปนอยู่กับลายเกลียว ลายโค้งซึ่งเกิดจากเทคนิคมัดหมี่และเทคนิคการทอ โดยเพิ่มเส้นพุ่งพิเศษเข้าไป แต่ความหมายรูปลายคนที่เหมือนจริงและรูปคนที่เป็ลนลายคร่าวๆจะเป็นปัญหาในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากกว่า อาจเป็นไปได้ที่ทั้งลายรูปคนและลายคร่าวที่พบบนผืนผ้าส่วนมากจะแสดงถึงสิ่งเหนือธรรมชาติ ลายผ้ารูปคนเหมือนจริงเก่าแก่ที่สุดมักจะปรากฏทางด้านหน้าในทำฮินหรือนั่งขัดสมาธิ การตั้งท่าพร้อมแสดงให้เห็นถึงพลังกำลังโดยการแยกเท้าและยกแขน แม้ว่าท่ามือเท้าสะโพกที่บอกถึงความกล้าจะเป็นท่าแสดงที่มีมาแต่ดั้งเดิมก็ตาม ลายรูปคนที่ถูกควบคุมทั้งที่เป็นรูปเดี่ยวหรือเป็นรูปเล็กที่อยู่ภายในรูปใหญ่เหล่านี้มีปรากฏอยู่ในผ้าหลายอย่างของชาวติมอร์ ลายรูปคนบนผ้าโพกศีรษะนักรบซึ่งใช้ในพิธีกรรมอาจจะจงใจทำให้เพื่อหวังได้รับความคุ้มครองป้องกันจากญาติเป็นการเฉพาะ ในสุมาตราตอนใต้รูปลายที่โยงต่อกันตามแบบปรากฏเป็นลายที่เด่นบนแถบผ้าปาเลไฟแบบหนึ่ง ส่วนผ้าปาเลไฟแบบอื่นและผ้าดัมพันจะมีลายแสดงด้านหน้าที่แข็งแแกร่งเหมือนจริงมากกว่า

ขณะที่รูปแบบที่เชื่อมโยงหรือเกี่ยวเนื่องกับลายภาพคนที่แสดงไว้อย่างเหมือนจริงได้ใช้ตกแต่งผ้าทอจำนวนมากนั้นก็มีการแนะนำบอกกันว่าลวดลายแปลนบางอย่างอาทิลายสี่เหลี่ยม ขนมเปียกปูนเชือกและลายกูดแจของชาวโทรจาอาจจะถือว่าเป็นรูปลายที่แสดงการสืบสายตระกูล (ซุสเตอ คศ. 1965 หน้า 341-6) ในหลายๆ วัฒนธรรมที่ลวดลายตกแต่งเหล่านี้ปรากฏอยู่มักจะเชื่อกันว่าบรรพบุรุษที่ได้รับความเคารพอย่างเทวดาและผู้สร้างตระกูลมีบทบาทอย่างจริงจังในภาระกิจประจำวันของลูกหลาน ทั่วทุกแห่งหนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ลายรูปคนอาจจะมีความหมายเฉพาะและแตกต่างกันอย่างแท้จริง บนผ้านุ่งปักลูกปัดและเสื่อตัวนอกของชาวมาโดห์แห่งกะลิมันตันตะวันตก ลายกาตาลโดมีทั้งลายรูปอาร์กัมและทาสผู้อยู่ใต้การควบคุมของชนชั้นสูงที่มีสิทธิ์ทำและสวมใส่ผ้าประดับลูกปัดที่งามที่สุด (กิ่ง คศ. 1985 เจ. อาร์. แม็กซเวลล์ คศ. 1980) ในบางตัวอย่างของศิลปะมาโดห์ลวดลายนี้ถูกแบ่งเป็นข้อๆ เพื่อรวมกันเป็นหน้ากากหรือโบหน้า ลักษณะภาพที่คล้ายๆ กันนี้ยังได้พบตามสิ่งก่อสร้างที่เกี่ยวกับงานศพในกะลิมันตันซึ่งทำให้เพื่อขูไลผีเปรตที่ชอบลักขโมย

ภูตผีและบรรพบุรุษมิได้ปรากฏในรูปของลายรูปคนเสมอไป บนผืนผ้าป่ามนะนิลา มัดหมี่เส้นยืนของชาวแมนคาซาซึ่งเป็นคนภูเขาของมินมินคานานานิยมลายรูปสัตว์ที่มีลักษณะคล้ายทั้งคนและจระเข้ที่อธิบายกันในความหมายของความขลังของจระเข้ (ไกล คศ. 1931 หน้า 194-7) รูปภาพคลุมเครือคล้ายกันนี้ปรากฏบนผ้าอิน โนนิเซียตะวันออกจำนวนมากและในถิ่นนี้สัตว์เลื้อยคลานอย่างเช่นจระเข้และบรรพบุรุษผู้สร้างมักจะได้รับกล่าวถึงไว้ในตำนานท้องถิ่นอย่างพัวพันกัน ผิวจระเข้คือรูปที่เด่นในเทพนิยายอิบานด้วยเช่นกัน แม้ว่าจะพรรณนาด้วยความระมัดระวังอย่างมากเมื่อนำมาใช้เป็นลวดลายผ้า เมื่อทอดผ้าลายสัตว์อันตรายเช่นนี้ข้างทอชาวอิบานมักจะเพิ่มลายที่แสดงถึงอาหารที่เป็นเครื่องเช่น ไหว้ไว้ด้วย ลายผ้าที่เป็นรูปสัตว์ตัวเล็กๆ และมีรูปมนุษย์อยู่ใกล้ๆ หรืออยู่ภายในร่างของสัตว์คู่ร้ายตัวใหญ่กว่าดูน่าสะพรึงกลัวเหมือนเช่นที่บางครั้งได้พบบนผืนผ้าลัมปุง : ทัมพันก็อาจจะอธิบายได้ในลักษณะเดียวกันนี้

เครื่องนุ่งห่มที่ให้ความอบอุ่น : ผ้าในฐานะสิ่งป้องกัน ทั้งทั้งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีการใช้ผ้าในกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อสร้างความมั่นใจในความปลอดภัยของปัจเจกบุคคล ความรุ่งเรืองของกลุ่มและคุณภาพของจักรวาล มีการใช้ผ้าทั้งในยามที่มีความหายนะที่ไม่อาจคาดการณ์ได้และในช่วงพิธีกรรมที่เกิดเป็นวัฏจักรปกติที่เกี่ยวกับการเกษตร, ความอุดมสมบูรณ์และความมั่งคั่ง ผ้าชนิดต่างๆ หรือชุดต่างๆ ก็มีความเหมาะสมกับพิธีกรรมแต่ละระดับ ผ้าที่ใช้เป็นของแลกเปลี่ยนสินค้าหรือในกรณีเจ็บป่วยหรือคราวเคราะห์ส่วนบุคคลจะเป็นทรัพย์สินสมบัติของครอบครัว ส่วนผ้าที่ใช้ในพิธีเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ทางการเกษตรมักจะเป็นผ้าของกักตระกูลหรือของหมู่บ้านร่วมกันและจะเก็บรักษาผ้านี้ไว้ที่แท่นบูชาใหญ่หรือที่ศาลหอที่ใช้ประกอบพิธีกรรม ณ สถานที่เช่นนั้นนอกจากจะมีผ้าแล้วยังเก็บรักษาสิ่งศักดิ์สิทธิ์อื่นๆ ที่รวมกันไว้ในใต้หลังคาสูงของศาลหอแบบพื้นถิ่นอันเป็นที่สิงสถิตของบรรพบุรุษที่ร้ายและภูตผีต่าง ๆ และเป็นที่น่าเครื่องเช่นมาบวงสรวงเพื่อหวังความคุ้มครองป้องกันจากผู้พิทักษ์เหล่านี้ เป็นที่เชื่อกันว่าคำมีอำนาจที่จะขับไล่ผีร้ายที่พยายามจะขโมยวิญญาณของผู้คน และก่อให้เกิดความเจ็บไข้และตายในที่สุด ผ้าจริงจึงมีชื่อเสียงว่าเป็นผ้ามัดหมี่เส้นยืนในบาห์ลีและเป็นชื่อของแบบผ้าบาติกเฉพาะในชวา ผ้าทั้งคู่นี้มีคุณสมบัติด้านคุ้มครองเป็นพิเศษ มีพงศาวดารที่บอกถึงการใช้ผ้าจริงจึงของนักบวชชวาในการทำศึก ขณะที่ในบาห์ลีและแม้แต่ในตำบลราชคค์ของลอมบอก ผ้าแบบนี้ยังมีปรากฏในพิธีกรรมทางวัฏจักรและพิธีกรรมอันเนื่องด้วยชีวิต ตลอดจนในยามที่เกิดวิกฤตที่ไม่ได้คาดถึงและผิดปกติ

แนวคิดของการใช้ผ้าเสมือนเป็นกำแพงป้องกันต่ออำนาจชั่วร้ายนี้เป็นสิ่งที่แฝงอยู่ในชื่อของผ้าบ้านกัน ดุลลัคของชาวตอนกลาง อันเป็นคำที่มีความหมายว่า "หันหลังให้กับปีศาจ" ผ้าดังกล่าว ย้อมสีน้ำเงิน-ดำ และชาว จะใช้ผ้านี้เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของเครื่องประกอบที่ใช้ในการกินเลี้ยงประจำปีแบบดั้งเดิมของการเริ่มต้นใหม่เมื่อสายสัมพันธ์ระหว่างสวรรค์และโลกดึงเครียดและ (นับแต่การ

แพร่ศาสนาอิสลามมายังชวา) เป็นการฉลองวันเกิดของพระมะหะมัด (เวลดุห์ยเซนต์จาจาชอบราดา คศ. 1985 หน้า 132) นางระบำแห่งราชสำนักก็สวมเสื้อผ้าแบบนั้นเช่นกันเพื่อเป็นเครื่องนุ่งห่มตาม พิธีกรรมใหญ่ๆ เช่นเดียวกันกับคู่สมรสแห่งราชวงศ์จะสวมชุดลักษณะเดียวกันนี้ตอนพิธีแต่งงานเพื่อความมั่นใจในความรุ่งโรจน์และความสมบูรณ์ของราชสำนักแห่งซุวารคาร์ตาในชวาตอนกลาง การรวมเอาสีน้ำเงิน-ดำและขาวเข้าไว้ด้วยกันบนพื้นผ้าถือว่าเป็นฤกษ์ดี ในชวาและบาหลีและเป็นสีที่เหมาะสมสำหรับผ้าที่จะใช้เพื่อความคุ้มครองป้องกัน (โซล โยม และโซลโยม คศ. 1980 หน้า 278) เวลาที่เกิดวิกฤตการณ์ในชุมชนก็จะชักธงที่มีผ้าสามสีนี้และในบางหมู่บ้านบางแห่งของชวาทุกวันนี้ จะกล่าวถึงผ้าสีดำขาวในความหมายของธงที่ใช้ในพิธีโลผี (เฮริงกา คศ. 1985 หน้า 120) ในตำนานของชวาและบาหลีเทพเจ้าและวีรบุรุษนุ่งห่มผ้าลายตารางสีดำขาวที่บาหลีระหว่างที่มีงานวัดก็จะนำผ้า ตารางสีดำขาวมานุ่งห่มให้กับรูปอาร์ักษ์ของวัดที่สลักด้วยหิน

การพรรณนาเกี่ยวกับลายผ้าที่สัมพันธ์กับอันตรายและความก้าวร้าวรุนแรงรวมทั้ง สัตว์ลึกลับรูปร่างประหลาดดูเหมือนจะเป็นความพยายามอย่างสุขุมที่จะควบคุมคุณสมบัติเหล่านั้น เพื่อขับไล่อำนาจที่คุกคามชีวิต ตัวอย่างที่เราได้พบรูปพื้นเป็นแถวๆ และรูปตะขากบนผ้าแถบมัดหมี่ เส้นพิเศษสีขาวของชาวโทบา บาเตกและรูปสัตว์ทำนองเดียวกันนี้ยังปรากฏบนผืนผ้าบันกัน พุทธ อะลาส-อะลาซานของชวาตอนกลาง ผ้าอีสานที่มีลายแมงป่องและลายงูหลามถือว่าเป็นลายนำโชค (พีธาวิช คศ. 1973 หน้า 49-51) ส่วนลายพื้นเลื้อย ลายอุ้งตีนเสือ ลายหนาม และลายข้อมบนผ้า ปีกของยุงจะใช้ระหว่างพิธีกรรมวิญจักรชีวิตสำคัญๆ ที่เกี่ยวกับความคิดของการปิดป่าอันตราย ครั้งหนึ่งเสือเคยเป็นสัตว์ที่คุกคามความสงบของชาวบ้านไทยภาคเหนือ ฉะนั้นจึงต้องเอาใจเสียดด้วยการจัดพิธีกรรมประจำปี อย่างไรก็ตามเป็นที่เชื่อดังเช่นกันว่าจะสามารถควบคุมอำนาจของเสือได้ โดยการสวมใส่เสื้อผ้าที่มีสัญลักษณ์เสือ สำหรับฮ้านแล้วพระเท่านั้นที่จะมีอำนาจเพียงพอจะควบคุมพลังเสือได้ และการใช้ลวดลายรูปเสือที่แข็งแกร่งจึงจำกัดอยู่เฉพาะที่ผ้าสบงจีวรของผู้นำทางศาสนา ดังกล่าวเท่านั้น

พัฒนาการของสัญลักษณ์ที่แหลมคมอันตรายเช่นดาบ มีด และฟันที่ใช้เพื่อการ ป้องกันก็มีอยู่อย่างแพร่หลายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สัญลักษณ์ที่มีชื่อที่สุดอย่างหนึ่งในจำพวก นี้ก็คือรูปดาบหักที่ใช้เป็นลายบนผืนผ้าบาติกในชวาตอนกลาง มีการตีความของรูปลายนี้หลายอย่าง การตีความส่วนใหญ่ก็ได้เค้าไปจากลายซัดซันแบบเก่า คำที่มีความคล้ายกันอย่างมากกับคำว่าดาบหัก ปรากฏมีใช้เพื่อบรรยายผ้ามัดหมี่เส้นอินบางอย่างที่พบโดยทั่วไปในหมู่ชวามาเลเซียที่มีรูปแบบลาย หัวลูกศรอย่างเก่า ในภาษามอซีห์เรียกผืนนี้ว่า ปลาง รุทา และภาษามาเลเซียเรียกว่า ปลาง โรซา ลาย เช่นนี้ยังปรากฏบนผ้าที่ใช้หุ้มห่อทารกตามพิธีกรรมของชาวโทบา บาเตก ที่นี้จะรู้จักกันในนามของ ลวดลายป่าดง รุซัค บนผืนผ้าอย่างอื่นของชาวโทบา บาเตกเช่น ดูโลส รุจัค นับว่าลวดลายดังกล่าวก็ได้ กลายเป็น ชื่อเรียกผ้านี้ ผ้าจำนวนไม่น้อยในกลุ่มนี้ใช้ในสถานการณ์ที่มีแนวคิดเรื่องการคุ้มครองป้องกัน

แฝงอยู่ด้วย อย่างไรก็ตามในชวานัน ปาร์ริง รูซ็คคือสายผ้าบาติกที่ใช้เฉพาะในแวดวงชาววัง ซึ่งหมายความว่าคุณสมบัติเชิงคุ้มครองป้องกันของสัญลักษณ์นี้รวมอยู่ในหมู่ผู้ปกครองของชาวตอนกลางเท่านั้น

ขณะที่ผ้าพิธีกรรมมักจะมีสัญลักษณ์ประดับตกแต่งอย่างมากมาย ความสำคัญของผ้าธรรมดาๆ ในบางสังคมอาจจะถูกมองข้ามไปอย่างง่ายๆ ตามแบบแผนแล้วผ้าเหล่านี้นอกจากจะมีสีเขียวแล้วยังทอขึ้นอย่างเรียบง่าย ด้วยลายทางเส้นยืนหรือเส้นพุ่ง แม้จะเป็นผ้าธรรมดาๆ แต่ผ้าเหล่านี้ก็อาจยังคงมีความสำคัญทางพิธีกรรม ผ้าเหล่านี้จะนวนมากยังถือว่าเป็นเครื่องรางของขลังเมื่อสตรีผู้รอบรู้เป็นผู้ทอหรือเป็นผ้าที่มีความสำคัญทางไสยศาสตร์เฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่ง ผ้าทอธรรมดาของชาวชานักที่ทอในลอมบูก (โดยเฉพาะผ้าสีทอมบองหรือผ้าลุมบัก) เป็นตัวอย่างที่ดีเยี่ยมในเรื่องนี้ มีการใช้ผ้าลายทางสีต่างๆ ผสมกันเป็นการเฉพาะเพื่อสร้างผ้าขวัญที่จะใช้ห่อหุ้มทารกเกิดใหม่ เมื่อเด็กคนนั้น โคนผมไฟหรือโตพอจะเข้าสู่นักก็จะมีความสัมพันธ์กันนั้นประกอบพิธีเช่นกัน จากนั้นก็จะเก็บรักษาผ้าผืนดังกล่าวได้อย่างดีในฐานะผ้ายันต์ที่จะให้ความปกป้องคุ้มครองผู้เป็นเจ้าของต่อไป ในอนาคต เมื่อมีอันตรายหรือภัยอันใดมาคุกคามชาวชานักยังใช้ผ้าลายทางธรรมดาเป็นผ้าผูกเอว มักเป็นผ้าที่ทอเนื้อไม้แน่นและทำอย่างง่ายๆ ผู้คนใช้ผ้านี้เพื่อป้องกันความเจ็บป่วยทุกรูปแบบหรือใช้เพื่อต้านพฤติกรรมสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของเด็กๆ ชื่อที่ใช้เรียกผ้านี้ก็ต่างกันออกไปตามแต่โรคที่ระบุว่าให้ใช้ผ้านี้ประกอบ

ในส่วนอื่นๆ ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะใช้ผ้าทอที่ผลิตดินและมีเกียรติที่สุด ก็ตอนโอกาสที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสถานภาพเช่นเกิด แต่งงาน พิธีผ่านเข้าสู่วัยผู้ใหญ่และตอนตั้งครุภักนั้นจึงต้องใช้พลังงานและความระมัดระวังเป็นอย่างยิ่งเพื่อสร้างผ้าเหล่านั้นขึ้นมา ความแตกต่างเช่นนี้ระหว่างผ้าทอธรรมดาที่สุดกับผ้าทอละเอียดที่สุดจะปรากฏชัดในกรณีของบาห์ลี นอกจากผ้ามัดหมี่คู่ที่ซับซ้อนของหมู่บ้านเทนกานัน ปีกีริงจีนกันที่แสดงถึงรูปแบบที่ปราณีตบรรจงเป็นที่สุดแล้วชาวบาห์ลียังทอผ้าสายธรรมดาที่เป็นเพียงลายทางคิงแคบๆ อย่างที่เรียกกันว่าผ้าวังซูลเป็นจำนวนมาก เชื่อกันว่าผ้าทั้งสองอย่างมีคุณสมบัติทางไสยศาสตร์และใช้ผ้าทั้งสองอย่างนั้นเพื่อคุ้มครองรักษาามเจ็บป่วย เป็นที่น่าสนใจที่จะตั้งข้อสังเกตว่าผ้าจำนวนมากที่มีลักษณะลวดลายละเอียดอ่อน และเทคนิคการทอซับซ้อนยังคงเป็นลายทางและลายแถบที่พบได้ในผ้าทอธรรมดาที่สุด

นอกจากงานปักประดับลูกปักจะให้คุณค่าแก่ผ้าแล้วลูกปักที่ปักประดับบนผืนผ้ายังช่วยเพิ่มคุณค่าทางพิธีกรรมแก่ผ้าอีกด้วย โดยเฉพาะคุณลักษณะเชิงปกป้องภัยรักษา ทั้งนี้เพราะความแข็งแรงและความทนทานของลูกปักจึงถือว่าเป็นแหล่งแห่งพลังกำลังต่อผู้ที่สวมใส่ ลูกปักและเปลือกหอยรวมทั้งวัตถุจากต่างแดนที่หายากอื่นๆ ที่เป็นสินค้าเข้ามาขังดินแดนแถบนี้ล้วนมีคุณสมบัติเหนือธรรมชาติเป็นพิเศษ มีหลักฐานการใช้ลูกปักเป็นเครื่องรางและเสน่ห์ยาแฝดมีหลักฐานการใช้โดยทั่วไปในเกาะบอร์เนียว ประวัติความเป็นมาของลูกปักบางอย่างและความสามารถเย็บ

วีรบุรุษของบรรพบุรุษผู้ออกเดินทางเพื่อสืบหาลูกปัดได้รับการจดบันทึกไว้ในตำนานของชนเผ่ามาโลห์ของกาลิมันตันตะวันตก (เจ. อาร์. แม็กเวลล์ คศ. 1980 หน้า 136) สายสร้อยลูกปัดมีบทบาทต่างๆ กันกับผ้าทอที่ตีด้วยมือมีการใช้สายสร้อยลูกปัดในพิธีแต่งงานของมาโลห์ และมีการวางลูกปัดไว้ในหลุมที่เตรียมไว้ เพื่อปกป้องเสาเอกของบ้านหลังยาวของผู้คนที่นั่น (กอง คศ. 1975 หน้า 114-15)

ความอุดมสมบูรณ์และความมั่งคั่ง

ลวดลายและรูปแบบบนผ้าที่ใช้ในพิธีแต่งงานและพิธีทางการเกษตรมักมีเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับความคิดที่ว่าด้วยความอุดมสมบูรณ์ รูปลักษณะชายและหญิงหรือสัญลักษณ์ที่แสดงคุณสมบัติผู้ชายและผู้หญิงเป็นลวดลายที่เด่นประเภทหนึ่งที่พบบนผ้าเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จำนวนมาก

คล้ายกันกับรูปสลักบรรพบุรุษและเทวดาอารักษ์ที่ตั้งไว้อย่างมีกลยุทธ์ที่จะปกป้องบ้านเรือน ช้าง ช้าง ศาลประจำตระกูลและศาลผีหรือหิ้งบูชาของครอบครัวและเพื่อความแน่นอนในความอุดมสมบูรณ์และสัมฤทธิ์ผลทางการเกษตร รูปลายชายและหญิงก็มักปรากฏเป็นคู่บนผืนผ้าในทำนองหรืออื่น ทั้งที่เหมือนจริงและเป็นเพียงแบบคร่าวๆ ในบางครั้งอย่างลายรูปมนุษย์กึ่งระอุเพศไว้ชัดเจนจากอวัยวะสืบพันธุ์ที่ปรากฏอย่างแจ่มแจ้ง บางโอกาสเครื่องใช้เกี่ยวกับผ้าบางอย่างหรืออัญมณีเช่นตุ้มและเครื่องแต่งศีรษะอาจบ่งบอกถึงเพศของรูปลายนั้นหรือสภาพของรูปคนดังกล่าวเช่นเดียวกันกับปฏิมากรรมแกะสลัก ความสัมพันธ์ของรูปคู่ที่มีแนวคิดเกี่ยวกับความสมบูรณ์คือหลักฐานที่สำคัญที่สุดบนผืนผ้าที่มีรูปแสดงการร่วมประเวณี รูปคู่ชายและหญิงปรากฏอย่างโดดเด่นบนผ้าของชาวอียิปต์ และมักจะมืออยู่เนืองๆ บนผ้าแถบโดยให้รูปชาย-หญิงอยู่คนละด้านชายผ้าปัด กุมพูที่ใช้ตอนพิธีเสริมความอุดมสมบูรณ์และการเพิ่มทางการเกษตร

ด้วยความง่ายและการทำให้เป็นแบบบางครั้งองค์ประกอบรูปลายชายและหญิงก็ไปอยู่ในรูปสัญลักษณ์สัตว์ลึงค์และโยนี ลักษณะเช่นนี้เกิดขึ้นในกรณีของผ้าบาเตกบางอย่างที่ลายเหล่านี้ปรากฏในรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนและรูปโครงสามเหลี่ยม ในผ้าแถบที่ตกแต่งลายดังกล่าวไว้ชายผ้าแต่ละด้าน ได้พบลวดลายคล้ายกันนี้บนผืนผ้าอื่นๆ ทั่วไปในภูมิภาคนี้ แม้ว่าลายสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนและลายตะขงจะมีความเกี่ยวข้องอยู่บ้าง แต่ผ้าส่วนมากที่มีลายนี้ก็ยังคงใช้กันอยู่ในหมู่ชาวนาและชาวบ้านที่แสวงหาความปลอดภัยในผลเก็บเกี่ยวที่ประสบความสำเร็จ ในกรณีเหล่านี้ลวดลายนี้ปรากฏเป็นสัญลักษณ์ของแม่ลูกดก ผ้ามัดหมี่อียิปต์และโทราจที่มีลายนี้ซึ่งใช้ตอนงานศพและตอนพิธีล่าหามนุษย์ก็เป็นเรื่องเหมาะสมเช่นกันเพราะแม้ว่าพิธีดังกล่าวจะเกี่ยวเนื่องกับความตาย กระนั้นพิธีก็ตั้งใจจะส่งเสริมความอุดมสมบูรณ์แห่งชีวิต

นอกจากลายรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนและรูปสามเหลี่ยมแล้วรูปมโนมยียังปรากฏในสัญลักษณ์ลายเรขาคณิตอื่นๆ อีกโดยเฉพาะรูปกากบาท แต่บางครั้งความสัมพันธ์ของลายเหล่านี้กับรูปมโนมยียังไม่ปรากฏ ในกรณีของเผ่าบาโกโบแห่งมินคานาพัฒนาการลายรูปคนได้ผ่านขั้นตอนมาหลายและบางครั้งแบบต่างๆ ของรูปมโนมยียังปรากฏอยู่ร่วมกันบนเครื่องนุ่งห่มตัวเดียวกัน ตรงด้านชายผ้าเดีวอืบานแบบดั้งเดิมซึ่งเป็นรูปลายคนถือหลักฐานอย่างเดียวกันแต่อย่างใดก็ตามเมื่อเปรียบเทียบลายเหมือนจริงเหล่านี้กับตัวอย่างลายที่เป็นนามธรรมมากๆ ลายอื่นๆ ก็อาจพบความตั้งใจของผู้ทอและลายรูปคนก็ปรากฏออกมาจากรูปกากบาทธรรมดา เป็นสิ่งที่มีเหตุผลพอที่จะสรุปว่าสัญลักษณ์อื่นๆ จำนวนมาก (ปัจจุบันจะเห็นเพียงการตกแต่งตามแบบเรขาคณิต) ก็คงใจที่จะแสดงรูปคน สัตว์ และสิ่งมีชีวิตที่มีความสำคัญและวัตถุต่าง ๆ

การใช้ผ้าเพื่อเป็นม่านและฉากคอนพิธีกรรมที่เน้นความอุดมสมบูรณ์และการเริ่มต้นใหม่นั้นมีหลักฐานปรากฏในหมู่ชาวโทรจา ผ่าอย่างตีรวมกันเป็นตัวเชื่อมเชิงสัญลักษณ์ระหว่างผู้มาร่วมงานกินเลี้ยงโทรจาเพื่อการเริ่มต้นใหม่และบรรพบุรุษของตระกูล ในบริเวณงานมีผ้าผืนใหญ่ห้อยจากฝาผนังเพิงพักชั่วคราวที่สร้างขึ้นเพื่อให้แขกได้พัก สัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์หลายอย่างปรากฏบนผืนผ้าโทรจาและบนเครื่องนุ่งห่มประดับลายที่สวมใส่กันในโอกาสพิธีกรรมดังกล่าว สัญลักษณ์ที่เด่นที่สุดอย่างหนึ่งก็คือลายโคติ ลันกัที่เชื่อกันว่าเป็นลายที่แสดงถึงดวงดาวแห่งสวรรค์ ลายนี้ปรากฏอยู่บ่อยๆ บนผ้าศักดิ์สิทธิ์บางอย่างที่เรียกว่าผ้ามาอะตามเพนนิยาโทรจาแล้วลายนี้บ่งบอกถึงทรัพย์สินและความรุ่งเรืองของตระกูลที่เป็นเจ้าของ ผ้าตราสังฆัมหมี่เส้นยืนผืนใหญ่ของโทรจาแฝงไว้ด้วยแนวคิดทวิจักรวาลที่เกี่ยวกับความตายและทิศตะวันตก แต่ผ้ามาอะสัมพันธ์อย่างมากกับทิศตะวันออกและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับชีวิตชาวโทรจา (คริสตอล กศ 1979 หน้า 58) ผ้ามาอะไม่ก่อยได้ใช้เป็นส่วนประกอบในงานศพ แม้ว่าในหลายโอกาสจะใช้ผ้านี้โปกศิระษผู้นำท่องถิ่นคนสำคัญและมั่งคั่ง คล้ายกันกับผ้าศักดิ์สิทธิ์ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อื่นๆ จำนวนมากที่เกี่ยวข้องกับพิธีต่อชะตาอายุ เป็นที่เชื่อกันว่าการเปิดผ้ามาอะที่เป็นมรดกจะบังเกิดฝนตกในฉับพลัน ผ้าชนิดนี้จึงเป็นสิ่งสำคัญตอนต้นฤดูการเพาะปลูก

เรื่องราวบนผืนผ้าบางอย่างแสดงวิสัยทัศน์ลักษณะของกิจกรรมของมนุษย์ ตัวอย่างที่น่าสนใจที่สุดของภาพที่บอกเล่าเรื่องราวจะอยู่ในเกาะสุลาเวสีตอนกลางซึ่งเป็นภาพสลักเล็กๆ ที่บอกเล่าถึงชีวิตหมู่บ้านที่ปลอดภัยบนผืนผ้าสิ่งนี้ชวนให้นึกถึงภาพที่พบบนกล่องสัมฤทธิ์ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รุ่นแรกๆ ในที่อื่นๆ เทคนิคการตกแต่งเฉพาะบางอย่างได้ก่อให้เกิดความจำกัดต่อความสามารถของช่างทอที่จะประยุกต์ลายเส้นอย่างอิสระที่จำเป็นต่อการสร้างจินตนาการที่ไม่ซ้ำซากเกี่ยวกับภาพหมู่บ้านเช่นนั้น ตัวอย่างเช่นแม้ว่ารูปแบบผ้าฆัมหมี่เส้นยืนของทีโบลิจจะแสดงถึงรูปคนในการปกป้องรักษาโครงสร้างบ้านแบบพื้นดิน (ซาซาล กศ. 1978 หน้า 153-4) ลายเหล่านี้ก็ไม่มีเหมือนจริงของผ้าทอเส้นพุ่งพิเศษตามแบบโทรจาเลย ดังเราจะได้เห็นว่างานปักประดับ การเขียนสีและ โดยเฉพาะผ้าบาติกเป็นสื่อที่เหมาะสมกว่าสำหรับลวดลายที่ออกแบบอย่างอิสระ

สัตว์เลี้ยงรุ่นแรกๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ดูเหมือนจะมีหมู เป็ด ไก่ สุนัข และวัวควายบางประเภท (เบลล์วูด คศ. 1985 หน้า 156, 205, 232 เบลล์วูด คศ. 1979 หน้า 149-51) ในระยะหลังสัตว์เลี้ยงเหล่านี้ได้กลายเป็นสินค้าที่มีคุณค่าในหมู่บ้านแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การที่ต้องพึ่งพาความอุดมสมบูรณ์และความเพิ่มพูนจากสัตว์เลี้ยงคือแง่มุมที่สำคัญของชีวิตประจำวันและการเช่นไหว้ทางพิธีกรรม ในเวลาต่อมาลายรูปสัตว์คือส่วนประกอบที่เด่นชัดในศิลปะของดินแดนแถบนี้ ซึ่งรวมทั้งผ้าพื้นเมืองด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างผ้าและสัตว์เลี้ยงเหนียวแน่นยิ่งขึ้นจากการนำผ้าไปห่มคลุมสัตว์ที่เลือกมาใช้แสดงบทบาทสำคัญในประเพณีและพิธีกรรม

ความเชื่อของควายคือขั้นตอนสำคัญในพัฒนาการของการปลูกข้าวนาค้า ควายเป็นสัตว์เลี้ยงที่มีค่าที่สุดในภูมิภาคนี้ นอกจากประโยชน์ทางการเกษตรกรรมแล้วควายยังมีความสำคัญในฐานะสัตว์ที่ใช้เช่นไหว้ทางพิธีกรรม และเป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์ ความมั่งคั่งและความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ ด้วยลักษณะอันใหญ่โตเรื่องราวของควายได้ปรากฏรูปในเทพนิยายและพิธีกรรม มีการใช้เขาควายใหญ่ๆ ประดับตกแต่งบ้านและหิ้งบูชา จำนวนเขาและขนาดความกว้างใหญ่ของเขาควายถือว่าเป็นสิ่งบอกรับถึงความรู้ร่ำรวย ดังนั้นนอกจากจะแสดงภาพควายทั้งตัวแล้วความโค้งอันสวยงามของเขาควายยังกลายมาเป็นลวดลายที่เหมาะสมสำหรับการประดับตกแต่งผ้าอย่างดีและปรากฏในหลากหลายรูปแบบของเทคนิคการประดับตกแต่ง ในเขตโทราจาซึ่งมีชื่อเสียงในการฆ่าควายจำนวนมากตอนพิธีใหญ่ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานศพจะมีเครื่องนุ่งห่มและผ้าผืนผ้าจากจำนวนมากที่มีลายเขาควายปรากฏอยู่ในรูปของกาเกบาค ตะขอและลายขด ลายรูปควายยังมีปรากฏบนผืนผ้าจากตำบลปามิงกิริในสุมาตราตอนใต้ และปรากฏบนวัตถุประเภทไม้และโลหะที่ใช้สำหรับพิธีแรกรับแบบโบราณเช่นการตะไบพื้นให้แหลม ระหว่างพิธีจะนำผ้ามาห้อยเหนือหรือวางไว้ข้างใต้คนหนุ่มที่เข้าร่วมพิธี บนผืนผ้าจากชุมชนมีลายเครื่องแต่งศีรษะเป็นทองที่เลียนแบบเขาควายนับว่าเป็นรูปแบบที่นิยมกันอย่างแพร่หลาย

ลายพระจันทร์ครึ่งซีกก็มีความเกี่ยวข้องเชิงสัญลักษณ์รูปแบบต่าง ๆ เช่นหมายถึงเขาควาย เรือ รูปแบบของอัญมณีแก้ว รูปวงเดือนและเป็นเส้นหลังคาของบ้านแบบดั้งเดิม ในบรรดาลวดลายคร่าวๆ อย่างเก๋ทั้งหมดที่ปรากฏบนผ้าเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น ความหมายของลายวงกลมเป็นสิ่งที่ต้องคาดเดากันมากที่สุด ลายวงกลมมักจะหมายถึงภาพดวงอาทิตย์ ส่วนครึ่งวงกลมหรือวงเดือนหมายถึงพระจันทร์ ลายทั้งสองเป็นสัญลักษณ์สำคัญในพิธีกรรมเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ทางการเกษตร

ความลับสู่ความสำเร็จ : พิธีกรรมและการสร้งงานผ้า

แม้ว่าการย้อมและการทอผ้าคือกิจวัตรประจำวันโดยทั่วไปในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กระนั้นการสร้างทำผ้าเพื่อพิธีและประเพณีก็มักเป็นเรื่องที่ต้องใช้ความระมัดระวังอย่าง

ใหญ่หลวง งานนี้จะรวมผู้หญิงเข้าสู่การปฏิบัติที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอน จึงต้องพึ่งไสยศาสตร์ และพิธีกรรมเฉพาะและรวมทั้งอัตราของความลับตามขั้นตอนต่างๆ เป็นการเฉพาะอีกด้วย

ส่วนมากความลับจะอยู่ในเรื่องของการใช้วัสดุท้องถิ่นและเทคนิค โดยเฉพาะวัสดุที่จะใช้เป็นสีและการนำมาใช้งาน การกันพบและการใช้สีต่างๆ โดยบรรพบุรุษผู้สร้างสัมพันธ์กับเทพนิยายที่ว่าด้วยการกำเนิดของผู้คนกลุ่มต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ บนเกาะชาวมุมีตำนานหนึ่งได้ชี้แนะเกี่ยวกับความลับที่ยังคงมีอยู่เกี่ยวกับสีคราม ตามตำนานมีพี่น้องสองสาว (ซึ่งเชื่อว่าเป็นบรรพบุรุษของกลุ่มนับญาติฝ่ายแม่ชาวชาวมุมีที่มีการแบ่งสังคมเกาะออกเป็นฝ่ายๆ) กำลังจะได้รับสูตรลับเพื่อการย้อมสีน้ำเงินครามอย่างงามที่ให้ผลเยี่ยม สองสาวต่างก็ไม่รู้อะไรเกี่ยวกับกรรมวิธีการทำครามที่เนื้อสีจะตกตะกอนนอนอยู่กันหม้อระหว่างการทำหมักครามและตอนที่นำปูนขาวเข้าไปผสมกับใบครามที่กำลังเนาเปื่อย ด้วยหวังจะโกงความลับที่มีค่าของน้องสาวพอลบคำผู้เป็นที่จึงแอบข่องไปขโมยคราม เพราะความไม่รู้ที่สาวได้รินเอาน้ำใส่จากหม้อครามแล้วหนีไปโดยไม่ได้ตระหนักว่าเธอได้แต่น้ำเหลวๆ ที่ใช้การอะไรไม่ได้ เชื่อกันว่าลูกหลานของผู้เป็นที่สาวจะไม่สามารถย้อมสีครามได้ดีเท่าผู้สืบสกุลฝ่ายน้องสาวได้เลย (แม็กเวลด์ คศ. 1985 หน้า 146-7) ความลับเกี่ยวกับการใช้ครามยังคงมีอยู่ในหลายวัฒนธรรม ในที่อื่นๆ ความรู้เกี่ยวกับวัสดุที่จะใช้เป็นสีแดง อาทิ *Morinda Citrifolia* เป็นความลับที่ปกปิดอย่างเหนียวแน่น (แม็กเวลด์ คศ. 1981)

อย่างไรก็ตามมีเหตุผลในทางปฏิบัติเพื่อการคงความลับไว้ ในระดับหนึ่งทรัพย์และเกียรติของตระกูลมักจะขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของผ้าบางอย่างที่ผู้หญิงจัดทำขึ้นมา โดยทั่วไปเด็กสาวจะเรียนรู้ความชำนาญการจัดเตรียมและย้อมสีเส้นด้ายและการทอผ้าจากญาติผู้หญิงรุ่นใหญ่ ความลับเกี่ยวกับการทำผ้าพื้นเมืองได้กำหนดไว้เพื่อปกป้องความชำนาญของตระกูลและความรู้ของคนในตระกูลเกี่ยวกับกรรมวิธีพิเศษและลวดลายเฉพาะต่อการลอกเลียนแบบโดยกลุ่มตระกูลอื่น ความระแวงระวังอย่างนี้เป็นสำคัญยิ่งยวดในวัฒนธรรมที่ใช้ผ้าเป็นสิ่งของจำเป็นของการตกลงแต่งงานและการแลกเปลี่ยนตามพิธีกรรม ตัวอย่างเช่นสตรีชาวกะเหรี่ยง โดยเฉพาะกะเหรี่ยงปวย ที่อยู่ตามภูเขาและกะเหรี่ยงสะกอจะปกป้องรักษาลายผ้ามัดหมี่เส้นยืนอย่างพิเศษของตนโดยการทอลายนั้นในป่าที่ห่างไกลจากคนอื่น ในบางวัฒนธรรมของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ใครก็ตามที่ลอกแบบลายของครอบครัวหนึ่งไปก็เสี่ยงต่อการถูกลงโทษ ผ้าหรือด้ายอาจถูกตัดและคนขโมยลายอาจถูกสาบแช่ง ในวัฒนธรรมอื่นๆ ทักษะในเรื่องนี้ถือเป็นสิ่งจริงจังมากและใครจะขโมยลวดลายผู้อื่นก็จะต้องเสียเงินค่าครู

ด้วยความวิตกกังวลจึงต้องให้การดูแลขั้นตอนต่างๆ ในการย้อมสีและทอผ้าอย่างเป็นพิเศษ ตัวอย่างเช่นมีความเชื่ออย่างกว้างขวางว่าถ้ากลับระเบียบตามธรรมชาติของสิ่งต่างๆ ถ้ามีพฤติกรรมไม่เหมาะสมเกิดขึ้น ถ้าเกิดมีการตาย ถ้าเพศชายเข้ามาพัวพันตอนถูกขยวมยามดึก

ถ้าคนท้องเข้ามาใกล้ หรือถ้าความลับของครอบครัวถูกเปิดเผยให้กับคนอื่นที่ข้อมก็จะไม่เกาะคิด เนื้อร้ายตามที่ต้องการ ยิ่งกว่านั้นความผิดพลาดอาจจะทำให้เกิดความเจ็บป่วย ความล้มเหลวหรือความบ้ำคลั่งตามมา ในภาคอีสานของไทยการข้อมสีค่าจากลูกกระเจียวจะกระทำกันนอกหมู่บ้านในที่เฉพาะแห่งใดแห่งหนึ่งที่ปลอดภัยจากพระภิกษุและคนท้องหรือผู้ที่กำลังมีประจำเดือน ด้วยเชื่อกันว่าหากบุคคลเหล่านี้มาใกล้สีที่ข้อมอยู่ก็จะจางทันที (พิชัชชัย ศศ. 1973 หน้า 48) ตำนานยังได้ห้ามผู้คนบางกลุ่มใช้สีบางสี ตัวอย่างเช่นสตรีชาวเทนกานันในบาหาลิจะไม่ได้รับอนุญาตให้ปลูกหรือข้อมคราม แต่จะให้ผู้คนในหมู่บ้านข้างเคียงเป็นผู้ข้อมสีดังกล่าวแทน

เนื่องจากการจัดทำผ้าพื้นเมืองบางอย่างสำคัญยิ่งยวดต่อคนทั้งกลุ่ม ข้อห้ามต่างๆ สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของทั้งสองเพศระหว่างช่วงตอนขึ้นสำคัญของการผลิต ตัวอย่างเช่น ในหมู่บ้านนาเก เด โธของเกาะฟลอเรสตอนกลาง ชาวคูตันแห่งรัฐซาบาห์และชาวนาคาแห่งพม่า ตะวันออกผู้หญิงอาจจะไม่ทอดผ้าระหว่างที่ผู้ชายออกไปล่าสัตว์หรือร่วมรบในสงคราม ในหมู่บ้านเทนกานันจะหยุดการทอดผ้ามัดหมี่เส้นคู่ (มัดหมี่ทั้งด้ายยืนและด้ายพุ่ง) และผ้าสักคี่สีทึบอื่นๆ ในช่วงที่มีพิธีสำคัญของหมู่บ้าน ในวัฒนธรรมหลายแห่งระหว่างที่มีกิจกรรมของผู้ชายที่สำคัญอย่างอื่น เช่นการสร้างบ้านและการสร้างเรือก็จะมีข้อห้ามคล้ายๆ กันนี้ อีกประการหนึ่งในหลายท้องถิ่นก็มีข้อห้ามทางพิธีกรรมที่ใช้กับผู้ชายระหว่างที่มีกรรมวิธีจัดทำเสื่อผ้า ผู้ชายห้ามผ่าน ไปใกล้หม้อใส่สี ห้ามลอดหรือข้ามเส้นด้ายที่กำลังข้อมสีอยู่หรือแตะต้อง โครงไม้สำหรับผูกสายมัดหมี่หรือก็ทอดผ้า (แม็กเวลล์ ศศ. 1981) เป็นที่เชื่อกันอย่างแพร่หลายว่าการฝ่าฝืนข้อห้ามเหล่านี้จะส่งผลให้เกิดความล้มเหลวต่อขั้นตอนของการผลิตผ้าและนำโชคร้ายมาสู่บุคคลผู้ละเมิดข้อห้ามนั้น ๆ

ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และอำนาจเหนือธรรมชาติเป็นเรื่องคลุมเครือ ดังนั้นจึงต้องมีขั้นตอนพิเศษขึ้นมาเพื่อป้องกันผ้าจากความเสียหายที่อาจเกิดจากวิญญาณชั่วร้าย บางครั้งภูตผีบางประเภทก็ปรากฏออกมาเป็นลายผ้าเพื่อข่มขู่ผู้ร้ายทั้งหลายให้ออกไป อย่างไรก็ตามการสร้างทาลวดลายเหล่านี้เป็นงานอันตราย จึงต้องทำของเช่นไห้ว หาวันที่มีฤกษ์งามยามดี ปริกษามหอมศีและต้องคอยสอดส่องดูแลพฤติกรรมส่วนบุคคลและการกระทำต่างๆ ที่อาจเป็นอุปสรรคอย่างใกล้ชิดระหว่างที่จัดทำผ้าขั้นตอนต่างๆ ในบางกรณีตำนานได้บอกเตือนต่อการข้อมสีน้ำตาลแดงและสีน้ำเงิน-ดำในเวลาเดียวกัน ความเชื่อเช่นนี้อาจจะเกิดจากคุณลักษณะที่ขัดแย้งกันระหว่างสีแดงและสีดำในจักรวาลวิทยาของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

มักจะถือกันว่าลวดลายบางอย่างหรือผ้าบางชนิดมีอำนาจมากกว่าผ้าหรือลายอื่นๆ หญิงชราผู้มีประสบการณ์และรอบรู้เท่านั้นที่พยายามจะทำลวดลายและผ้าดังกล่าว เหตุนี้ผู้หญิงอีสานที่บรรลุนิติภาวะ รู้พิธีกรรมและมีความชำนาญทางเทคนิควิธีเท่านั้นที่พยายามทอดผ้าปิวที่มีลายพญานาคหรือลายผีจรเข้ ผู้หญิงชาวอีสานจะมัดลายและทอดลายที่มีสัญลักษณ์แห่งอำนาจ-

เหนือธรรมชาติเช่นนั้นด้วยความถูกต้องอย่างยิ่ง การผูกหลายที่แสดงถึงอาหารไว้ข้างๆ ลายรูปภูตผีก็เป็นการสร้างความมั่นใจระดับหนึ่งที่จะให้ภูตผีพอใจ บางตอนของผลงานเช่นส่วนตาของผีร้ายหรือผีที่มีอำนาจจะต้องทำในที่สงบเงียบที่สุด บนลายที่แข็งแกร่งที่ทำให้ผีรำคาญมีอำนาจเป็นการเปิดโอกาสให้เข้าไปสู่ความใกล้ชิดต่อพระเจ้าตอน โอกาสพิธีต่างๆ อาทิการทำลายเชื้อวมินั้น ผู้ด้กทอลายจะต้องประพฤติดนคิดตามคำแนะนำอย่างเคร่งครัด การผูกหลายมัดหมี่จำเป็นต้องดำเนินต่อไปโดยไม่หยุดจนกระทั่งถึงส่วนของลวดลายที่มีอันตรายน้อยลง การทอผ้าก็คอมบองอันศักดิ์สิทธิ์ในลอมบูกและผ้าตราตั้งของชาวโกลูกาเป็นกระทำที่เสี่ยงอีกรูปแบบหนึ่ง หมิงซราผู้หมดประจำเดือนแล้วเท่านั้นที่จะเป็นผู้ทอผ้าดังกล่าว

ในหลายส่วนของดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เชื่อกันว่าผีร้ายจะถูกคามการทอผ้าที่สำคัญต่อสวัสดิภาพของชุมชน ฉะนั้นจึงมีเครื่องเช่นไหมและจัดพิธีให้ ชาวโทบา บาเตก ใช้คำสัตย์สาบานและจากกันที่ศักดิ์สิทธิ์เพื่อป้องกันวิญญาณของกนตายไม่ให้มาใกล้หม้อคราม (เนเซน คศ. 1985) ส่วนชาวเกาะโรดิจะใช้ขนไก่เย็บต่อเป็นหลังคาหรือใช้ไม้กางเขนแบบคริสเตียนที่ด้กจากเชือกฟางเพื่อปิดซ่อนหม้อครามให้พ้นจากอันตรายจากผีร้าย (บุห์เลอร์ คศ. 1941) บนเกาะลอมบูกช่างทอชาวซซังจะปฏิบัติตามความระมัดระวังคล้ายกันนี้ด้วยการนำข้าว หมากและเส้นด้ายไปเช่นไหมผีที่มาช โมยเส้นใย ถูกกระพรวนและกระคังที่ผูกติดไว้กับอุปกรณ์ทอผ้าในหลายๆ ส่วนของภูมิภาคนั้นนอกจากจะส่งเสียเวลาใช้งานและแสดงถึงความขยันขันแข็งของผู้ทอแล้วยังมักจงใจเพื่อทำให้ผีร้ายตกใจกลัวอีกด้วย (ลาซิดน คศ. 1981 หน้า 130-1)

ถือกันว่าเป็นขั้นตอนการทอผ้า การขึ้นด้ายเส้นยืน (ผูกหรือผูก) ก็เป็นตอนที่เสี่ยงอันตราย บนเกาะชาวสุตริผู้ร่วมกันปั่นกรอด้วยยืน(ก่อนที่จะผูกหลายมัดหมี่) จะกินอาหารทางพิธีกรรมด้วยกันในกินก่อนที่จะเริ่มงาน เชื่อกันว่าหากการขึ้นด้ายยืนไม่แล้วเสร็จภายในหนึ่งวันผีร้ายอาจมาช โมยเส้นด้ายไปเหลือแต่วัสดุที่ไม่เพียงพอที่จะทอผ้าได้สมบูรณ์

เป็นที่เชื่อกันอย่างกว้างขวางว่าส่วนของด้ายยืนที่ยังไม่ได้ทอเป็นส่วนประกอบทางไสยศาสตร์ของผ้าพิธีกรรม การตัดเส้นด้ายยืนที่ยังไม่ได้ทอคือการกระทำที่ศักดิ์สิทธิ์และมีพิธีกรรมที่ทำให้เห็นขั้นตอนนี้ในการทำผ้าพื้นเมืองในหลายๆ วัฒนธรรม พิธีกรรมเช่นนี้มีขึ้นด้วยการนำลูกโกลมาเช่นโดยชาวอียิปต์ที่เชื่อว่าถ้าไม่ทำพิธีเช่นไหมเช่นนี้ ผ้าก็จะไม่สงบสุขและจะเข้าฝันกวนใจผู้ทอรำไป ในบางส่วนของอินโดนีเซียจะไม่ตัดด้ายเส้นยืนที่ยังไม่ได้ทอตราบใดที่ยังต้องการใช้ผ้ามันั้น ในทางพิธีกรรมการตัดเส้นด้ายยืนจะเปลี่ยนสถานภาพของผ้าจากที่เคยมีความศักดิ์สิทธิ์และใช้เพื่อพิธีกรรมก็กลายเป็นของที่ใช้ในทางโลกและใช้ในชีวิตประจำวัน ผ้าที่ใช้เป็นส่วนสำคัญของสินสอดในเกาะเล็บบาตาและในหลายส่วนของเกาะฟลอเรสมักค่าเชิงการแลกเปลี่ยนทางพิธีกรรมก็เฉพาะเมื่อเส้นด้ายยืนของผ้ามันั้นยังอยู่ครบบริบูรณ์ ผู้ทอผ้าถือประเพณีนี้ว่าเส้นแห่งชีวิตในลายมือก็คือคุณลักษณะของด้ายเส้นยืน ในเกาะเลมบาด้าทางใต้เข้าใจว่าด้ายเส้นยืนก็คือเส้นผม

(บาร์เนต คศ. 19896) ผ้ากึ่งอิงอันศักดิ์สิทธิ์ในบาห์ลีและผ้าค้อมบองบางอย่างในลอมบูกยังคงมีอำนาจทางรักษาพยาบาลและมีอำนาจทางไสยศาสตร์มากที่สุดเมื่อยังคงปล่อยให้มีด้ายตะเข็บเอาไว้สำหรับชาวโทบาบาแตกแล้วถือว่าผ้าอุโลส โกลู-โกลู ซึ่งเป็นผ้าสีดำเป็นม้วนและยังไม่ได้ตัดด้ายเส้นอินเป็นสัญลักษณ์การสืบทอดช่วงชั้นของบรรพบุรุษและลูกหลาน ดังนั้นในฐานะที่เป็นผ้าอันศักดิ์สิทธิ์จึงเหมาะที่จะให้มารดาได้ใช้ผ้าดังกล่าว รักษาลูกที่ป่วยหรือกำลังจะตาย (นิลซ์เซน คศ. 1985a หรือ 154) กระโปรงผ้าเปลือกไม้ของโทรจาจากาเหนือทำโดยไม่มีตะเข็บด้วยวิธีการอัดผ้าเปลือกไม้เข้าด้วยกันจนเป็นตัวกระโปรง อย่างไรก็ตามรูปแบบสุดท้ายของผ้าทอที่ยังคงอยู่ในม้วนจะเห็นได้จากผ้ามาอะอันศักดิ์สิทธิ์ชนิดหนึ่งในแบบที่ผลิตที่ถักที่ทอจนกระทั่งเป็นม้วนผ้าที่ไม่เหลือส่วนของด้ายเส้นอินให้เป็นตะเข็บแต่อย่างใด

พื้นฐานทางเศรษฐกิจและโครงสร้างสังคมของสังคมต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้เปลี่ยนแปลงไปมากเมื่อกว่าสองร้อยปีที่ผ่านมา ปัจจุบันแทบไม่เหลือชุมชนใดที่แยกตัวอย่างเป็นอิสระจากอิทธิพลของโลกภายนอก มีเพียงไม่กี่สังคมที่ยังคงผลิตเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มที่บอกอย่างแจ่มชัดถึงลวดลายผ้าและโครงสร้างผ้ารุ่นแรกๆ สดุดีที่อาจเคยมีมา ในเขตศูนย์สูตรที่อากาศชื้นและมีแมลงชุกชุมย่อมเป็นอุปสรรคต่อการเก็บรักษาผ้าที่เป็นของขวัญในหลุมฝังศพหรือแม้แต่ผ้าที่เป็นมรดกตกทอดของตระกูล ยิ่งไปกว่านั้นผ้าเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เก่าแก่ที่สุดที่สะสมไว้ในพิพิธภัณฑ์ซึ่งสามารถบอกอายุได้อย่างแน่นอนนั้นก็เป็นของที่เริ่มมีมาตอนปลายคริสตวรรษที่ 18 และการสะสมผ้าเหล่านี้ก็เพิ่งจะทำตอนปลายคริสตวรรษที่ 19 และ 20 นี้เอง

แม้จะไม่ใช่ว่าเรื่องง่ายที่จะจัดทำผ้าให้มีองค์ประกอบพื้นเมืองเหมือนผ้ารุ่นแรกๆ สดุดีของผ้าเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กระนั้นผ้าจำนวนมากที่ทำระหว่างคริสตวรรษที่ผ่านมาถึงคงรูปแบบและลวดลายที่ให้แง่คิดบางประการเกี่ยวกับองค์ประกอบลวดลายที่ฝังรากลึกและเก่าแก่ที่สุดของดินแดนแถบนี้ ผ้าบางอย่างยังคงมีใช้ในพิธีกรรม ส่วนเครื่องนุ่งห่มโบราณอย่างอื่นและผ้าหลายอย่างถูกผลิตกันที่เครื่องนุ่งห่มและสิ่งทออย่างใหม่เข้ามาแทนที่

การที่ชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้รับความคิดใหม่ๆ และอิทธิพลจากภายนอกได้ส่งผลให้แบบแผนดั้งเดิมและลักษณะของลวดลายเดิมสูญสลายไปโดยไม่เหลือร่องรอยแม้จะมีแรงกดดันใหม่ๆ เหล่านี้และแหล่งที่มาของลวดลายก็แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง แต่ก็มีการทำลวดลายใหม่ๆ ขึ้นมาภายในโครงสร้างของลวดลายเก่า โดยการใช้ลักษณะตกแต่งและสัญลักษณ์ของรูปแบบโบราณที่สุด เท้ากับเป็นการสืบเนื่องของวัสดุ เทคนิคและลวดลายโบราณท่ามกลางทางเลือกที่หลากหลาย

มีการเน้นอยู่เป็นประจำในเรื่องราวต่างๆ ของเอเชียและประวัติศาสตร์ศิลป์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ถึงความสำคัญของลายขดทางเรขาคณิตและลายสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนที่สัมพันธ์กับวัฒนธรรมดองซอน กระนั้นก็มีหลักฐานว่าจากยุคก่อนประวัติศาสตร์สัญลักษณ์ที่ใช้ในศิลปะ

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะรูปแบบคร่าวๆ แต่จะเห็นได้ว่ารูปมนุษย์ รูปสัตว์-
ประหลาด รูปนกและรูปสัตว์จากธรรมชาติที่ปรากฏบนศิลปะผืนผ้าของดินแดนแถบนี้มีทั้งอย่าง
เหมือนจริงและอย่างจินตนาการ

จากหลักฐานเล็กน้อยๆ ทางโบราณคดีที่มีอยู่บ้างเกี่ยวกับผ้าโดยตรงก็พอที่
จะจำแนกถึงหลักฐานเกี่ยวกับผ้าของยุคโลหะและยุคหินใหม่ได้ เป็นที่ยืนยันได้ว่าการติดต่อกับ
อารยธรรมใหญ่ๆ นั้น ศิลปะผ้าของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รุ่งเรืองไปด้วยสัญลักษณ์เด่นๆ
และวัสดุนาชนิก เมื่อแรงบันดาลใจจากภายนอกเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เริ่มกระตุ้นเร้าองค์-
ประกอบดั้งเดิมเหล่านี้ก็ผสานไปกับจินตนาการใหม่กลายเป็นเสื้อผ้าอาภรณ์ที่เต็มไปด้วยความ
สวยงามอีกแบบหนึ่ง

แปลเรียบเรียงจาก Maxwell, R.J. 1990

Textiles of Southeast Asia

Tradition, Trade and Transformation Oxford University Press Oxford

หมายเหตุ

เอกสารนี้ใช้เป็นส่วนหนึ่งของการบรรยายในชั้นเรียนซึ่งจะมีแผ่นใสและสไลด์ประกอบ
อันจะทำให้ข้อมูลในเอกสารสมบูรณ์ยิ่งขึ้น